

Didaktizacija serije „Maid“ u sklopu obrade nastavne teme „Moderna obitelj i obiteljski problemi“

Rajkovača, Marina

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:103676>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-23**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet

Odsjek za sociologiju

Diplomski rad

Didaktizacija serije *Maid* u sklopu obrade nastavne teme *Moderna obitelj i obiteljski problemi*

Marina Rajkovača

Mentor: Dr. Sc. Zvonimir Bošnjak, pred

Zagreb, srpanj 2024.

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Nastava sociologije u srednjoškolskom obrazovanju	3
2.1 Nastava orijentirana prema kompetencijama	3
2.2 Svrha i ciljevi nastave sociologije	4
2.3 Problemi srednjoškolske nastave sociologije	6
3. Definiranje i klasifikacija nastavnih metoda	7
4. Korištenje medija u nastavi	9
4.1 Filmovi / serije u nastavi sociologije	10
5. Nasilje u obitelji	13
5.1 Stanje u Hrvatskoj	15
5.2 Tema obiteljskog nasilja u školskim udžbenicima	17
6. O seriji „Maid“	19
7. Metodologija akcijskog istraživanja	21
7.1 Svrha i cilj istraživanja	22
7.2 Istraživačko pitanje	22
7.3 Uzorak	22
7.4 Instrumenti	23
7.5 Postupak	24
7.5.1 Prvi nastavni sat	24
7.5.2 Drugi nastavni sat	25
7.5.3 Treći nastavni sat	26
8. Rezultati	27
8.1 Kvalitativna analiza izvedenih sati	27
8.2 Anketni upitnik	32
8.3 Komentari kritičke prijateljice	33
9. Rasprava	34
10. Ograničenja rada	37
11. Zaključak	38
12. Literatura	40
13. Prilozi	44
13.1 Nastavni listić	44
13.2 Anketni upitnik	46
13.3 Zamolba mentora	48
13.4 Suglasnost ravnateljice	49

13.5 Pozivni tekst učenicima.....	50
13.6 Informirani pristanak učenika	51
13.7 Powerpoint prezentacija	52
13.8 Mišljenje Povjerenstva Odsjeka za sociologiju za prosudbu etičnosti istraživanja	53
14. Sažetak	54

1. Uvod

Pitanje koje se redovito pojavljuje i uvijek je aktualno u obrazovanju, pitanje je kako nastavu učiniti boljom, odnosno kako aktivirati učenike i potaknuti ih da se angažiraju u nastavi i razvijaju kritičko mišljenje umjesto pukog usvajanja odavno poznatih činjenica. Osmišljavanje takvog nastavnog sata zahtijeva i veći angažman nastavnika koji na kreativan način nastoji povezati sadržaj svog nastavnog predmeta s ostalima kao i sa stvarnom okolinom učenika.

Postoje mnogi načini i mogućnosti kako možemo unaprijediti nastavu te ju tako učiniti zanimljivijom i bližom učenicima. U stvaranju okružja koje potiče učenike na aktivno sudjelovanje svakako nam može pomoći tehnologija. Danas je nastava bez korištenja audiovizualnih medija gotovo nezamisliva te se često koriste različite tehnologije koje učenicima olakšavaju usvajanje znanja i omogućuju iskustveno učenje. Iako tehnologiju možemo implementirati u nastavu na razne načine najviše se ipak koristimo pomagalima kao što su prezentacije, fotografije ili videozapisi. No s obzirom na činjenicu da većinu objektivne stvarnosti čovjek percipira putem osjetila vida, to ne iznenađuje. U ovom radu cilj nam je pokazati na koji način možemo uklopiti gledanje uvodne epizode američke serije *Maid (Sluškinja, 2021)* u obradu nastavne teme *Moderna obitelj i obiteljski problemi*.

Rad je podijeljen u nekoliko tematskih cjelina. U prvoj cjelini bavit ćemo se trenutnim položajem i važnosti sociologije u srednjoškolskoj nastavi, njenim osnovnim svrhama i ciljevima. Potom ćemo u drugoj cjelini govoriti o definiranju i klasifikaciji nastavnih metoda te o uporabi medija u obrazovanju s posebnim naglaskom na audiovizualne medije i korištenje filma u nastavi. Izdvojit ćemo osnovne prednosti i nedostatke korištenja videomaterijala u nastavi te se osvrnuti na uvjete koje je za izvođenje takve nastave potrebno ispuniti kao i na osnovne kriterije kojih se prilikom odabira videomaterijala treba pridržavati. Treća se cjelina bavi pitanjem obiteljskog nasilja kao jednog od vodećih problema današnjeg društva te će biti navedene osnovne informacije o obiteljskom nasilju i njegovoj prisutnosti u društvu. Sljedeća cjelina daje kratak sadržaj prve epizode američke serije *Maid* koja se koristila u sklopu obrade nastavne teme *Moderna obitelj i obiteljski problemi* što je u nastavku rada detaljno opisano. Posljednja cjelina rada donosi analizu izvedenih nastavnih sati. Priložit ćemo nastavni listić koji je korišten u nastavi kao i anketni upitnik koji je služio procjeni zadovoljstva učenika ovakvim oblikom nastave.

Rad se temelji na relevantnim knjigama i člancima koji se bave temama obiteljskog nasilja, nastavnim metodama, korištenjem audiovizualnih medija u nastavi. Teorijski ćemo razraditi upotrebu videomaterijala u nastavi. Govorit ćemo o načinima na koje korištenje videomaterijala nastavu može učiniti zanimljivom te učenicima približiti određene koncepte, teorije i pojmove koristeći se njima bliskim sadržajima.

2. Nastava sociologije u srednjoškolskom obrazovanju

Vrijeme u kojem živimo karakteriziraju brze društvene promjene, globalizacija, interkulturalni odnosi te razvoj informacijskih tehnologija. Tehnologija, a posebno računalna i informatička, omogućuje nam stalnu povezanost s osobama iz naše okoline te dostupnost mnoštva informacija. Stoga možemo reći da danas živimo u društvu znanja. No neprilagođeni na brzi razvoj i bez razvijenog kritičkog mišljenja pojedinci se u takvom svijetu mogu osjećati izgubljeno zbog čega je važno razumjeti sociologiju kako bi na osnovi ranijih spoznaja razumjeli trenutna zbivanja te izgradili osobni identitet i mogli pravilno reagirati na mnoštvo kompleksnih društvenih situacija kojima smo izloženi (Lamot, 2013: 87). Kritičko mišljenje uključuje razumijevanje, interpretaciju, analizu te evaluaciju informacija, a potom i procjenjivanje vlastitih procesa mišljenja, ispravljanje vlastitih pogrešaka u zaključivanju te zauzimanje stava (Facione, 1990). Razvoj kritičkog mišljenja posebno je važan kako bi se stvorilo društvo čiji su članovi građani koji aktivno vrednuju, propituju i donose odluke (Bucherberger, 2012).

2.1 Nastava orijentirana prema kompetencijama

Zbog kompleksnosti društva u kojem živimo od pojedinaca se očekuje sve više. Kako bi na određenom području bio uspješan pojedinac stalno mora razvijati nova znanja i sposobnosti (Nacionalni okvirni kurikulum, 2011). Učenje danas više nije povezano samo sa školskim sustavom i obrazovanjem. Često se susrećemo s pojmom cjeloživotnog učenja kao načinom prilagodbe sve bržim društvenim promjenama (Lamot, 2013: 90). Naglasak se sve više stavlja na vještine potrebne za funkcioniranje u svakodnevnom životu (Palekčić, 2014: 8). Obrazovanju stoga u fokusu više nije samo učenje činjenica nego razvoj novih kompetencija i stvaranje osoba koje ostvaruju svoje potencijale, osposobljene su za nastavak obrazovanja, rad i cjeloživotno učenje, osoba koje brinu o dobrobiti drugih te osoba koje aktivno i odgovorno sudjeluju u zajednici (Okvir nacionalnog kurikulum, 2017).

Iako o kompetencijama govorimo prilično često, katkad nije potpuno jasno na što se sam pojam odnosi. Europska komisija koristi se sljedećom definicijom: „kompetencija se obično odnosi na *zbir vještina, znanja, nadarenosti i stavova*, a osim znanja i vještina obuhvaća i sklonost učenju“ (Europska komisija, 2004: 5). Oslanjajući se na Preporuku Europske komisije o ključnim kompetencijama, *Nacionalni okvirni kurikulum* navodi osam ključnih kompetencija: komunikacija na materinskom jeziku, komunikacija na stranim jezicima, matematička kompetencija i osnovne kompetencije u prirodoslovlju i

tehnologiji, digitalna kompetencija, učiti kako učiti, socijalna i građanska kompetencija, inicijativnost i poduzetnost, kulturna svijest i izražavanje (Nacionalni okvirni kurikulum, 2011: 17). U *Okviru nacionalnog kurikuluma* (2017: 14) naglašava se usmjerenost kompetencijama te su one definirane kao „kombinacija znanja, vještina i stavova koji su preduvjet uspješnoga učenja, rada i života osoba u 21. stoljeću i osnova razvoja održivih društvenih zajednica i konkurentnoga gospodarstva Republike Hrvatske“. Generičke su kompetencije podijeljene u tri kategorije: oblici mišljenja, oblici rada i korištenje alata te osobni i socijalni razvoj. Oblici mišljenja odnose se na kompetencije rješavanja problema i donošenja odluka, metakognicije, kritičkog mišljenja, kreativnosti i inovativnosti. U kategoriju oblici rada i korištenje alata ubrajaju se kompetencije komunikacije, suradnje, informacijske pismenosti te digitalne pismenosti i korištenja tehnologija. Posljednju kategoriju čine osobni i socijalni razvoj sa kompetencijama: upravljanje sobom, upravljanje obrazovnim i profesionalnim razvojem, povezivanje s drugima te aktivno građanstvo (Okvir nacionalnog kurikuluma, 2017: 14).

Današnja nastava sve je više usmjerena ostvarenju navedenih kompetencija kod učenika te zapravo govorimo o nastavi orijentiranoj prema kompetencijama. Neke od glavnih karakteristika takve nastave su odnos prema životu, aktiviranje učenika, socijalno učenje i unutarnja diferencijacija, individualiziranje i stupnjevito učenje stjecanja različitih razina kompetencija (Müller, Gartmeier, Prenzel, 2013: 133).

Iako je nastava orijentirana prema kompetencijama globalno aktualan oblik obrazovanja važno je ne zaboraviti lokalni kontekst. Prilikom poučavanja o suvremenom društvu i stanju u takvom društvu treba napraviti distinkciju između razvijenih zemalja koje hrvatskom društvu često služe kao uzor i stvarnog hrvatskog društva u kojem živimo te sukladno tome prilagoditi nastavu (Koprivnjak, 2017).

2.2 Svrha i ciljevi nastave sociologije

Nastava bi svim pojedincima trebala pomoći da se razviju u osobe s raznolikim interesima koje su sposobne kritički promišljati o stvarnosti koja ih okružuje te koje posjeduju vlastita stajališta. U nastavi se učenike potiče da se samostalno suoče sa sadržajima iz života te zauzmu svoje stajalište u odnosu na njih (Palekčić, 2014: 20). Uz ostale predmete te posebno bavljenjem međupredmetnim temama sociologija doprinosi cjelovitom razvoju mlade osobe (Kurikulum nastavnog predmeta Sociologija, 2019). Kao nastavni predmet sociologija ima integralnu ulogu – ona omogućuje usvajanje

disciplinarnih znanja, te prenosi predmetne i generičke vještine i stavove (Bošnjak, 2013: 242).

U *Kurikulumu nastavnog predmeta Sociologija* (2019: 5) navodi se da je svrha učenja i poučavanja sociologije „usvajanje znanja i razvijanje vještina potrebnih za razumijevanje suvremenih društvenih odnosa, pojava i procesa“. Sociologija je jedan od rijetkih školskih predmeta koji potiču diskusiju, izražavanje vlastitog mišljenja, argumentiranje stavova, prezentaciju stvarnog problema i pronalazak rješenja. Vještine koje učenici vježbaju na nastavi sociologije te učenjem socioloških koncepata pomoću kojih iz različitih perspektiva sagledavaju društvo u kojem žive olakšavaju im i prihvaćanje društvenih i kulturnih razlika te omogućuju razvoj osobnoga i društvenoga identiteta te odgovornosti i solidarnosti (Kurikulum nastavnog predmeta Sociologija, 2019). U radu *Svrha i ciljevi srednjoškolske nastave sociologije iz perspektive nastavnika* ističu se sljedeće svrhe i ciljevi nastave sociologije u srednjim školama: usvajanje, razumijevanje i pravilno korištenje predmetnih znanja i stručne terminologije/vokabulara; relevantnost za život učenika, budući da se sociologija bavi svakodnevicom, odnosno pojavama i problemima s kojima se mladi ljudi susreću u svakodnevnom životu; pružanje općekulturnih znanja korisnih za budući život učenika; razumijevanje različitih društvenih pojava, procesa i problema te vlastite pozicije i uloge u društvu; sociologiju karakterizira multiperspektivnost kao osnova za razvoj kritičkog mišljenja i sociološke imaginacije kao središnjih ciljeva; zastupljenost humanističke i građanske perspektive, isticanje vrijednosti poput: pluralizma, tolerancije, nadilaženja predrasuda, otvorenosti, komunikativnosti, kvalitetnog suživota s drugima, aktivizma; posjedovanje iznimnog odgojnog potencijala (Koprivnjak, 2017: 35).

Sociologija je disciplina s brojnim apstraktnim znanjima i konceptima te ju je radi lakšeg razumijevanja važno povezati s konkretnim primjerima i situacijama bili to aktualni događaji koje pratimo u medijima ili stvarno životno iskustvo učenika. Srednjoškolski nastavnici nastavu sociologije pokušavaju organizirati tako da ona bude manje apstraktna, a više analiza društva u kojem živimo kako bi se učenicima prikazala kao njima bliska i korisna znanstvena disciplina (Koprivnjak, 2017: 36). Budući da joj je glavni predmet proučavanja društvo, nerijetko se bavi problemima s kojima se ljudi svakodnevno susreću, što učenicima, posebno srednjoškolcima koji tek odabiru svoj životni put te i sami nailaze na brojne probleme i dvojbe može biti posebno zanimljivo i korisno (Koprivnjak, 2017).

2.3 Problemi srednjoškolske nastave sociologije

Koliko god sociologija kao znanost o društvu bila korisna i važna učenicima srednjih škola postoje određeni nedostaci u izvedbi i organizaciji nastave sociologije. Među najvažnijim problemima izdvajaju se potreba za drugačijom planskom organizacijom i većim udjelom praktične nastave te nespremnost učenika da odgovore na zahtjeve srednjoškolske nastave sociologije (Koprivnjak, 2017). Uz to problem predstavljaju i sve manja zainteresiranost učenika, nedostatak i fragmentiranost znanja, nedostatak kritičke svijesti (Lamot, 2013: 86). Učenike posljednjih generacija Lamot (2013: 91) definira kao „ravnodušne spram bilo kakvog dubljeg pristupa, poslušne i ambiciozne, spremne naučiti sve što je zadano, a zapravo nezainteresirane za bilo što izvan opsega društveno priznatog uspjeha“. U som radu Koprivnjak (2017) ističe kako nastavnici današnje generacije srednjoškolaca opisuju kao nezainteresirane, navode kako samo reproduciraju informacije bez njihova razumijevanja i kritičkog odnosa prema njima. Nadalje, javlja se i problem da je učenicima jedina motivacija za učenje dobra ocjena, a ne znanje o određenim pojavama što se analogno povezuje sa stvarnom društvenom situacijom odnosno s činjenicom da se radi samo za plaću. Osim toga dosadašnji je sustav obrazovanja od učenika tražio upravo reprodukciju i činjenično znanje, a u mnogim je nastavnim predmetima to i danas slučaj. Zbog takvog oblika nastave i poučavanja učenici nisu naviknuti izražavati vlastito mišljenje i diskutirati o problemima što u nastavi sociologije otežava rad i ostvarivanje ciljeva (Koprivnjak, 2017).

Jasno je da nastava ne može biti uspješna ako su učenici nezainteresirani ili iz bilo kojeg drugog razloga odlučuju ne sudjelovati. Stoga je važno pronaći odgovarajuću nastavnu metodu kojom ćemo učenike motivirati i potaknuti na sudjelovanje te time ostvariti uspješnu nastavu.

3. Definiranje i klasifikacija nastavnih metoda

Nastava je prvotno bila samo predavačka te joj u fokusu nisu bili učenici nego prenošenje određenih informacija. Od kraja 20. stoljeća u fokusu nije akumuliranje velikih količina znanja nego osobno iskustvo učenika pri čemu nastavnici imaju ključnu ulogu u olakšavanju procesa učenja i stvaranju poticajnog okruženja za učenike (Cindrić, Miljković, Strugar, 2016: 148). Kako bi se stvorilo poticajno okruženje i učenicima omogućilo lakše učenje potrebno je odabrati dobre nastavne metode. Sam izraz nastavna metoda široko se upotrebljava te nije jednoznačno definiran, a u literaturi možemo zamijetiti i korištenje pojma metode učenja i poučavanja. Riječ metoda potječe od grčke riječi *methodos* te se odnosi na postupak ili način ostvarenja nekog cilja, odnosno odgovara na pitanje kako ostvariti neki cilj (Cindrić i sur., 2016: 148). Jelavić (2003: 279) navodi da nastavna metoda „implicira racionalne algoritme uspješnog postupanja i onoga koji poučava i onoga koji uči“. Prema tome, onaj koji poučava treba se prilagoditi učeniku jer su učenik i učenje u središtu nastave te mu treba omogućiti učenje otkrivanjem kako učenik ne bi samo reproducirao gotova znanja (Jelavić, 2003: 279). Einsiedler (1981, prema Terhart, 2001: 26) navodi da su „metode poučavanja određeni obrasci aktivnosti poučavanja koji se neprestano ponavljaju, a služe prenošenju nastavnih ciljeva i sadržaja.“ Cindrić i sur. (2016: 49) definiraju nastavne metode kao „načine kojima se ostvaruju ciljevi učenja“, te navode da one uključuju organizirano učenje, organizaciju, komunikaciju i socijalnu interakciju.

Iako su ovo samo neke od brojnih definicija nastavnih metoda na koje nailazimo u literaturi, sve one ukazuju na to da u središtu nastavnog procesa više nije nastavnik nego učenik i znanje kao njegovo osobno postignuće. Naglasak se sve više stavlja na iskustveno učenje kojim učenik uz nova znanja stječe i pozitivno afektivno iskustvo. Stoga je korisno više se koristiti onim metodama koje zahtijevaju veći angažman i aktivnost učenika u nastavi. No nastavne metode uvijek treba prilagoditi sadržaju koji se prenosi te kombinirati više nastavnih metoda kako bi se postigao što bolji učinak (Cindrić i sur., 2016: 149). To navodi i Jelavić (1998; 43) naglašavajući kako „nema univerzalne nastavne metode kojom bi 'svatko i sve' mogao učiti odnosno kojom bi 'svakoga i svemu' mogli poučavati“, niti postoji najbolja nastavna metoda.

S obzirom na različite definicije nastavnih metoda postoje i klasifikacije prema raznim kriterijima. U ovom ćemo se radu koristiti klasifikacijom nastavnih metoda prema Cindrić i sur. (2016) koji nastavne metode razvrstavaju prema komunikacijsko-

informacijskom kriteriju. Tako postoje verbalne metode koje se odnose na pismene i usmene verbalne metode odnosno na metodu usmenog izlaganja, razgovora, čitanja i rada na tekstu te metodu pisanja. Nadalje postoji metoda praktičnih radova koja se češće primjenjuje u nastavi prirodne i tehničke skupine predmeta pri čemu učenik i nastavnik aktivno i izravno djeluju na određenu materiju. Treća je metoda učenja prema modelu koje se naziva i učenje oponašanjem. Pri učenju oponašanjem polazi se od nekog obrasca ponašanja koji se ponavlja i usvaja. Posljednja skupina nastavnih metoda su vizualne metode koje obuhvaćaju metodu demonstracije, crtanja te metodu izrade i interpretiranja umnih mapa (Cindrić i sur., 2016). Vizualne se metode smatraju posebno važnima i korisnima u nastavi jer većinu činjenica i informacija o objektivnoj stvarnosti primamo pomoću osjetila vida (Jelavić, 1998). Vizualna metoda demonstracije odnosi se na izravno pokazivanje vizualnih izvora ili na neizravno pokazivanje uz pomoć medija odnosno korištenjem fotografije ili filma. Takva metoda podrazumijeva prikazivanje svega onoga što učenici mogu percipirati. Korištenjem demonstrativne metode učenici promatraju određeni sadržaj i na temelju promatranja usvajaju određena znanja (Cindrić i sur., 2016).

4. Korištenje medija u nastavi

Razvojem tehnologije ona je sve više implementirana u nastavu te utječe na način izvedbe i organizacije nastave. Danas je gotovo nemoguće zamisliti nastavu bez korištenja računala, interneta, fotografija, videouradaka jer nam sva ta sredstva uvelike pomažu i olakšavaju njeno izvođenje. Iako se naglašavaju prednosti učenja u izvornoj stvarnosti, ono u mnogim slučajevima nije izvedivo. Nastavnici stoga, kako bi učenicima približili predmet poučavanja na različite načine pokušavaju dijelove izvorne stvarnosti donijeti u učionice. Katkada je to moguće, a katkada se, kada je riječ o apstraktnim pojavama nastavnici koriste različitim medijima kako bi učenicima približili predmet poučavanja (Bognar, Matijević, 2005: 324). Koliko je pojam medij važan pokazuju i njegove mnogobrojne definicije koje u stručnoj literaturi pronalazimo. Riječ medij izvorno dolazi iz latinskog jezika te kolokvijalno označava sredstvo prenošenja informacija. U didaktici ga možemo definirati kao posrednika informacija u didaktički funkcionalnim vezama ili pak kao osobu, materijal ili događaj koji stvara uvjete koji omogućuju učeniku stjecanje znanja, vještina i vladanja (Bognar, Matijević, 2005: 326). S obzirom na mnogobrojne definicije pojma medij postoje i razne klasifikacije medija koje počivaju na onome što pojam u određenoj definiciji podrazumijeva, no većina se klasifikacija bazira na osjetilima koja određeni mediji podražuju. Tako medije možemo podijeliti u tri kategorije: auditivne, vizualne i audiovizualne (Bognar, Matijević, 2005: 329, 331).

Audiovizualni mediji podražuju osjetila sluha i vida što osigurava efikasniju komunikaciju nego kada bi samo jedno od navedenih osjetila primalo podražaje. Bognar i Matijević (2005: 338) kao primjere audiovizualnih medija navode televizijske emisije i zvučne nastavne filmove te multimedijske softvere na CD-u, ozvučene dijapozitive te videokasete na kojima se čuvaju zvučni filmovi ili televizijske emisije. Videokasete i CD-ovi danas više nisu aktualni te se u definiranju audiovizualnih medija ne trebamo obazirati na mjesto njihove pohrane nego na ono što prenose, a to su slika i zvuk pa tako audiovizualnim medijima smatramo razne kratke videouratke, televizijske emisije, mobilne aplikacije, filmove i serije. Korištenje audiovizualnih medija u nastavi može biti korisno, no važno je odabrati odgovarajući medij u kojemu se slika i zvuk podudaraju kako učenici ne bi bili dekoncentrirani ili ometeni. Kako bi korištenje audiovizualnih medija na nastavi bilo efikasno nužno je i da nastavnik s učenicima odradi određene

pripreme aktivnosti te osmisli aktivnosti ili zadatke koje će učenici imati tijekom i nakon gledanja materijala (Bognar, Matijević, 2005: 338).

Budući da se ovaj rad temelji na didaktizaciji epizode serije u nastavku će biti riječ o prednostima i eventualnim nedostacima korištenja takve vrste audiovizualnih medija. Iako se u literaturi nalaze samo podaci o korištenju filmova u nastavi, smatramo kako korištenje serija ili dijelova serija može biti jednako korisno. Iz gore navedenih razloga (nedostatka literature) u nastavku rada govorit ćemo o prednostima i nedostacima korištenja filma, no sve navedeno primjenjivo je i na epizodu serije koju u ovom slučaju možemo tretirati kao kraći film.

4.1 Filmovi / serije u nastavi sociologije

Jedno od osnovnih pitanja koje se postavlja kada je riječ o korištenju filmova (serija) u nastavi jest: koriste li oni učenicima? Iako filmovi i serije prvenstveno služe kao razonoda oni mogu služiti i poučavanju. Možemo ih koristiti kao sredstvo informiranja, produbljiivanja znanja te kao sredstvo integriranja kulture i podataka iz kulture (Strmečki Marković, 2005). No kako bismo to ostvarili važno je na koji način gledamo film i što nam je u fokusu. U nastavi filmovi (serije) nikako ne smiju biti samo razonoda, popunjavanje nastavnog sata ili nagrada učenicima jer su oni tada samo pasivni promatrači. Važno je da filmu (seriji) koji učenici gledaju prethodi usvajanje određenih sadržaja kako bi svi učenici imali jednake temelje, te da nakon i za vrijeme gledanja učenici analiziraju pogledano (Jemrić Ostojić, Skledar Matijević, 2009). Dakle, jedna je od osnovnih zadaća nastavnika da prije gledanja filma (serije) s učenicima obradi osnovne pojmove i teorije sa kojima će se učenici susresti prilikom gledanja te da im unaprijed objasni što će biti njihov zadatak kako bi znali na što trebaju obratiti pažnju. Nastavnik treba isplanirati nastavu; vrijeme potrebno za uvođenje u nastavnu temu, gledanje, a potom i analiziranje sadržaja filma (serije). Osim toga važno je da je nastavnik dobro upoznat sa sadržajem filma kako bi mogao procijeniti koliko film odgovara određenoj temi, kako bi izdvojio sociološke koncepte na koje pomoću filma želi ukazati, te kako bi osmislio dobre smjernice za analizu i eventualnu diskusiju koje će nakon gledanja filma uslijediti. Nastavnik mora jasno definirati ciljeve i ishode te odabrati metode i sredstva koja će koristiti na nastavi (Mašić, 2020).

Za razliku od nekih drugih oblika nastave, prilikom gledanja filma u fokusu nije pamćenje sadržaja nego razvijanje sposobnosti kritičkog razmišljanja, razumijevanja, te

svijesti o društvenim perspektivama. Učenici interpretiraju svoja nova iskustva i povezuju ih s prethodno naučenim sociološkim pojmovima, teorijama i konceptima (Moskovich i Sharf, 2012). Budući da film nastaje u određenom društvu i kulturi, neizbježno je obilježen njihovim elementima. Tako film prenosi ideje, vrijednosti i vjerovanja određenog društva (Dowd, 1999: 361). Igrani filmovi (serije) u središtu uglavnom imaju odnose među likovima s obzirom na njihove položaje i uloge, što učenicima također pomaže u shvaćanju odnosa društva prema njegovim određenim dijelovima. Posebno je korisno u nastavi se koristiti filmovima (serijama) koje prikazuju neke sukobe ili incidente za koje se od učenika može tražiti da ponude rješenje. Pravilnim vođenjem nastavnik tako može potaknuti diskusiju potičući učenike da kažu što bi oni učinili u takvoj situaciji. U slučaju korištenja nastavne metode vođene diskusije možemo govoriti i o komunikativnom potencijalu korištenja filmova u nastavi.

Unatoč mnogim koristima koje proizlaze iz korištenja filmova i serija u nastavi njihova je upotreba iznimno rijetka. Od korištenja filma nastavnike najčešće odvraća loša tehnička opremljenost obrazovnih ustanova te dugotrajnost pripreme i provedbe takvog oblika nastave (Jemrić Ostojić, Skledar Matijević, 2009). Za uklapanje filma u nastavu uz aktivnosti prije i nakon gledanja filma obično je potrebno dvostruko onoliko vremena koliko sam film traje (Jemrić Ostojić, Skledar Matijević, 2009). Kada se nastavnici i odluče uklopiti film u nastavu nailaze na problem odabira filma. Nastavnik bi najprije trebao odrediti nastavne ciljeve i ishode te prema tome birati film. Jemrić Ostojić i Skledar Matijević (2009) smatraju da filmovi učenicima mogu biti motivirajući jer im daju uvid u stvarne životne situacije s kojima se oni mogu poistovjetiti. No pri tome je važno odabrati film (seriju) koji je učenicima sadržajno blizak i lako razumljiv, ali u obzir uzeti i predznanje učenika, sastav razreda, nastavne ciljeve te afinitete učenika (Jemrić Ostojić, I., Skledar Matijević, A. 2009). Tako će učenicima vjerojatno zanimljiviji biti noviji, suvremeni filmovi s čijim se likovima i njihovim životnim situacijama lakše mogu poistovjetiti.

Kathy Livingston (2004) navodi kako filmovi prikazuju ono što redatelj želi da vidimo te nas bez pravog vodstva može navesti da razmišljamo u krivom smjeru ili nas navesti na stvaranje stereotipa ili negativne slike o određenim skupinama. Filmovi su nerijetko obilježeni raznom simbolikom koju je važno razumjeti i interpretirati na ispravan način te je upravo zbog te činjenice važno da nastavnik pripremi i uputi učenike kako bi oni mogli sociološki razmišljati i prosuđivati o likovima i događajima u filmu.

Dowd (1999) s druge strane navodi da filmovi uglavnom zauzimaju psihološku, a ne sociološku perspektivu jer prate pojedince i njihova ponašanja zbog čega je ponovno važna intervencija nastavnika koji će učenicima pomoći da određeno ponašanje ili situaciju smjeste u društveni kontekst i na taj način analiziraju i kritički promatraju.

Temelj društvenih znanosti su teorije i apstraktni pojmovi koji zahtijevaju konkretizaciju koja se u nastavi postiže različitim strategijama. Jedna od mogućnosti su audiovizualni mediji koji apstraktnim mislima daju vizualni prikaz (Moskovich, Sharf, 2012: 54). Na nastavi srednjoškolske sociologije često se govori o temama poput nasilja, siromaštva, delinkvencije, društvenih pokreta, razlika u klasi i rasi. Mnogi popularni filmovi ili serije bave se tematikom sličnom onoj kojom se bave i srednjoškolski udžbenici sociologije te stoga mogu biti odličan prikaz problema o kojima se na nastavi govori (Dowd, 1999; 327). Kako navodi Bergsen (2016) popularni filmovi su zapravo ti koji sadrže najviše socioloških i civilizacijskih pretpostavki.

5. Nasilje u obitelji

Obiteljsko je nasilje zasigurno jedna od najosjetljivijih društvenih pojava koju osuđujemo, a o kojoj i dalje premalo govorimo te kao da ga se ne smatra dovoljno ozbiljnim problemom, često ga se prešućuje i prikriva. Iako bi u suvremenom svijetu u kojem živimo svi načini i oblici diskriminacije i povrede druge osobe i njenih životnih prava mogle već odavno biti nadvladane s obzirom na znanje koje današnje društvo ima, nasilje je i dalje sveprisutno te se javlja u različitim oblicima (Sunara-Jozek, 2022).

Nasilje se definira kao „svako ponašanje kojim se namjerno ili nenamjerno nanosi šteta nekoj osobi ili skupini prema kojoj je usmjereno, ali i njenim/njihovim bližnjima, neposredno tijekom takvog djelovanja ili naknadno, a takvim ga je doživio bilo tko od aktera“ (Žilić, Janković 2016: 67). Svjetska zdravstvena organizacija u *Svjetskom izvješću o nasilju i zdravlju* iz 2002. godine nasilje kategorizira u tri skupine: nasilje prema samome sebi koje se odnosi na samoozljeđivanje ili samoubojstvo; međuljudsko nasilje koje obuhvaća nasilje u obitelji i zajednici te kolektivno nasilje odnosno nasilno ponašanje jedne skupine prema drugoj u svrhu ostvarenja nekog cilja. Prema tipu i prirodi nasilnog čina nasilje se dijeli na fizičko, seksualno i psihičko nasilje (Svjetska zdravstvena organizacija; 2002). Nasilje se javlja u različitim oblicima te osim fizičkog, seksualnog i psihičkog razlikujemo verbalno te ekonomsko nasilje, a javlja se iz različitih razloga, te posebno često u zemljama u kojima je nizak životni standard, nedostatna pravna zaštita te u kojima vlada ekonomska nesigurnost. No točne je brojke slučajeva nasilja teško i gotovo nemoguće utvrditi zbog mnogih neprijavljenih slučajeva koji su posljedica različitih društvenih normi i tradicije društva koji nasilje i dalje prihvaćaju (Žilić, Janković, 2016: 70).

Usljed mnogih i iznimno brzih društvenih, političkih, ekonomskih, tehnoloških i drugih promjena, pojedinci se često osjećaju neshvaćeno i nezadovoljno te svoj bijes i frustraciju iskaljuju na drugima, slabijima od sebe, u mnogim slučajevima na ženama (Sunara-Jozek, 2022: 142). Definiranje obiteljskog nasilja ovisi o shvaćanju pojma obitelji. Prema *Konvenciji Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji* iz 2014. godine obiteljsko nasilje obuhvaća međupartnersko nasilje te nasilje nad djecom i starijim članovima obitelji te slučajeve kada bivši partneri ili supružnici narušavaju i krše osnovna ljudska prava žrtve. Kao kršenje temeljnih ljudskih prava nasilje u obitelji okarakterizirano je vrlo kasno; prva presuda Europskog suda za ljudska prava vezana za obiteljsko nasilje donesena je tek 2007. godine (Škorić, 2018).

Jedno od mogućih objašnjenja za tako kasnu klasifikaciju obiteljskog nasilja kao oblika kršenja temeljnih prava može se potražiti u činjenici da su ranije javna i privatna sfera života bile potpuno odvojene jedna od druge te obiteljsko nasilje nije bilo u nadležnosti državne vlasti. Smatralo se da je obiteljsko nasilje privatni problem koji se treba rješavati unutar obitelji te da se država ne treba miješati. No kako privatni odnosi ne mogu postojati neovisno o državi nego o njoj ovisi, država treba osigurati zakone kojima regulira privatne odnose i štiti temeljna ljudska prava građana (Škorić, 2018: 388). Danas se sve više radi na rješavanju i sprječavanju obiteljskog nasilja koje unatoč tome često ostaje skriveno jer se njegove žrtve ne usude suprotstaviti nasilniku ili ih određeni stavovi i društvena očekivanja u tome sprječavaju (Grozđanić, Škorić, Vinja, 2010).

Nasilje muškaraca nad ženom, često njenog supruga ili partnera, jedan je od najčešćih oblika nasilja, a usko je povezano s nejednakom odnosima moći koji su uzrokovali dominaciju muškaraca te diskriminaciju žena i njihov podređen položaj (Klasnić, 2011). Tradicionalno shvaćanje rodni uloga koje prihvaćamo i usvajamo socijalizacijom, a koje nam nameće društvo koje i dalje ima patrijarhalna obilježja također su jedan od faktora nasilja muškaraca nad ženama (Galić, 2002). U povijesti su društva bila uglavnom patrijarhalna; muškarac je bio glavni u obitelji te tako i imao pravo na različite načine kažnjavati ženu i djecu. Budući da su odmalena bile učene takvim obrascima ponašanja žene ni same nisu prepoznavale takva ponašanja kao nasilnička. Tek s nastankom feminističkih udruga i postizanjem ravnopravnosti spolova, počelo se reagirati na obiteljsko nasilje (Sunara-Jozek, 2022: 142-143). Ovakva se shvaćanja nasilja mogu objasniti koristeći se teorijama društvenog učenja te feminističkim teorijama. Prema teoriji društvenog učenja u ovakvom shvaćanju nasilja govorimo o formiranju djelovanja prema onome čemu smo u djetinjstvu bili izloženi tj. o učenju svih vrsta ponašanja odnosno da se nasilno ponašanje muškaraca u obitelji temelji na učenju od starijih generacija u kojima su takva ponašanja bila učestala i prihvaćena (Mihalic, 2007). S druge strane feminističke teorije počivaju na kritici patrijarhalne društvene strukture i nasilje objašnjavaju kao način održavanja društvene nejednakosti prilikom čega žene ostaju u podređenom položaju (Klasnić, 2011). Problem spomenutih teorija je jednodimenzionalnost. U novije se vrijeme sve više koristi socijalno-ekološkom teorijom nasilja koja pojavu nasilja objašnjava povezujući nekoliko razina. Biološka razina uključuje biološke čimbenike, potom razina veze koja kao temelj za procjenu rizika pojave nasilja ima odnose pojedinca s članovima obitelji, partnerom, vršnjacima, zatim

razina zajednice koja se odnosi na kontekst u kojemu se odvijaju društveni odnosi te naposljetku razina društva koja obuhvaća čimbenike na makro-razini poput sustava vrijednosti, normi, društvenih prilika (Klasnić, 2011).

Kada je riječ o obiteljskom nasilju nad ženama teško je odrediti oblike nasilničkih ponašanja koji se javljaju jer su najčešće isprepleteni. No gotovo je u svim slučajevima jedan od oblika represije i ekonomsko nasilje koje se odnosi na sve oblike ponašanja koje znače uskraćivanje financijskih sredstava ženi, uskraćivanje informacija o obiteljskim приходima, zabranu zapošljavanja, obrazovanja, ucjenjivanje financijskim sredstvima te neplaćanje alimentacije (Fawole, 2008, Klasnić, 2011). Iako je danas pogled na obiteljsko nasilje drugačiji i u fokusu je zaštita žrtava nasilja, velik broj žrtava obiteljskog nasilja dugoročno ostaje s partnerom. Jedan od uzroka tomu su posljedice spomenutoga ekonomskog nasilja. Ukoliko nasilnik raspolaže većinom ekonomskih sredstava, žene žrtve ekonomskog nasilja odlučuju se ostati s nasilnikom zbog nemogućnosti pronalaska mjesta za život te osiguravanja osnovnih životnih potreba sebi i djetetu, a nerijetko se nasilje nastavlja i nakon odlaska od partnera u obliku ucjenjivanja i neplaćanja obaveza prema zajedničkoj djeci (Klasnić, 2011). Ekonomski razlozi u pozadini su i ostalih objašnjenja ostanka žrtava nasilja uz počinitelja. Jedno od objašnjenja je i takozvani Stokholmski sindrom koji podrazumijeva emocionalnu povezanost i identifikaciju žrtve s počiniteljem nakon dužeg vremena zlostavljanja. U situaciji obiteljskog nasilja žena je odvojena i izolirana od okoline, bez financijskih sredstava te zbog takvih okolnosti ne može napustiti nasilnika (Klasnić, 2011). Uz ove postoje i druga objašnjenja nasilja i žrtvinog ostanka uz nasilnika no u ovome su radu spomenuti samo neki.

5.1 Stanje u Hrvatskoj

Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji iz 2014. godine najnoviji je dokument koji se bavi problemom obiteljskog nasilja, a u Hrvatskoj je na snazi od 2018. godine (Sunara-Jozek, 2022: 145). Republika Hrvatska svojim Ustavom i zakonima jasno definira povrede ljudskih prava u slučajevima obiteljskog nasilja, te sankcije za počinitelje i prava žrtava. Ženama kao češće diskriminiranom spolu i žrtvama nasilja te djeci kao najranjivijoj skupini potrebno je osigurati pravnu zaštitu u *Zakonu o ravnopravnosti spolova* (2017) odnosno u *Zakonu o pravobranitelju za djecu* (2017). Od velikog je značaja i novi *Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji* iz 2024. godine kojim započinje suradnja institucija koje mogu pomoći u zaštiti od obiteljskog nasilja; centara za socijalnu skrb, policije, bolnica, škola i sudova (Sunara-

Jozek, 2022: 146). Nadalje, nacionalne strategije za zaštitu od nasilja u obitelji propisuju mjere za senzibilizaciju i osvješćivanje javnosti o neprihvatljivosti nasilja u obitelji pri čemu posebno značajnu ulogu imaju mediji koji, osim što donose priče žrtava nasilja, prenose i mišljenja stručnjaka te imaju promidžbenu ulogu u sprječavanju nasilničkog ponašanja (MDOMSP, 2018: 5).

Mediji su danas jedan od glavnih izvora informacija te imaju „ključnu ulogu u formiranju stavova o pojedinim temama te načinom prenošenja informacija utječu na razvoj svijesti javnosti u pozitivnom ili negativnom smislu” (MDOMSP, 2018: 4). Prateći hrvatske medije jasno je da imaju negativno stajalište prema bilo kojem obliku nasilja te nultu stopu tolerancije na nasilje. No problematično je što mediji i dalje o obiteljskom nasilju izvještavaju kao o izoliranom slučaju, a ne kao o sveprisutnom društvenom problemu. Osim toga, u medijima se o obiteljskom nasilju piše samo kada dođe do najteže povrede prava žrtve, odnosno do ubojstva dok su svi ostali puno češći oblici nasilja u medijima nedovoljno zastupljeni (Sunara-Jozek, 2022). U *Priručniku sa smjernicama za medijsko izvještavanje o nasilju u obitelji* navodi se kako je prilikom medijskog izvještavanja o slučajevima nasilja u obitelji potrebno pristupiti sustavnije kako bi se zaštitio identitet žrtava nasilja koje su u iznimno teškoj situaciji, a posebno zbog i dalje ukorijenjene pretpostavke o „podijeljenoj odgovornosti za nasilje“ (MDOMSP, 2018: 4).

Iako se institucije u Hrvatskoj sve više bave pitanjem obiteljskog nasilja te se žrtvama nastoji osigurati što bolja pomoć i zaštita osiguravanjem sigurnih smještaja i obrazovanjem djelatnika koji će raditi sa žrtvama obiteljskog nasilja, te unatoč postojanju programa kojima se želi prevenirati nasilje i dalje nedostaje praktično provođenje navedenih nastojanja i postojećih zakona (Sunara-Jozek, 2022: 143). Da stanje u Hrvatskoj po pitanju obiteljskog nasilja i dalje nije dobro pokazuju podaci Ministarstva pravosuđa i uprave u *Izvešću o radu Povjerenstva za praćenje, unaprjeđenje rada tijela kaznenog i prekršajnog postupka te izvršavanja sankcija vezanih za zaštitu od nasilja u obitelji za 2022. godinu*. Prema navedenom izvješću u 2022. godini za nasilje u obitelji prijavljeno je 7946 osoba od kojih su 6103 muškarci. Među najčešće prijavljenim oblicima nasilja bili su psihičko nasilje koje je kod žrtve prouzročilo povredu dostojanstva ili uznemirenost te primjena fizičke sile uslijed koje nije nastupila tjelesna ozljeda. Promatramo li odnose počinitelja i žrtve, u najvećem je broju slučajeva počinitelj nasilja žrtvin partner.

Ovakvi podaci još jednom upućuju na važnost osvješćivanja javnosti o problemu i prisutnosti obiteljskog nasilja te stvaranju društva koje pruža pomoć žrtvama obiteljskog nasilja i ohrabruje ih na prijavljivanje počinitelja. Kako bi se ti ciljevi ostvarili potreban je kontinuiran rad cijelog društva, posebno institucija i stručnjaka koji se bave pomoći žrtvama. No vrlo je važno o nasilju, njegovim oblicima i posljedicama za žrtvu i počinitelja govoriti u školama te tako osvijestiti djecu i mlade o nasilju kako bi i sami mogli prepoznati koja sve ponašanja nasilje u obitelji obuhvaća te pravovremeno reagirati.

5.2 Tema obiteljskog nasilja u školskim udžbenicima

Budući da se na nastavi sociologije u školi u kojoj su održani nastavni sati sociologije potrebni za provođenje ovog istraživanja koristi udžbenikom *Sociologija* (Bošnjak, Paštar, Vukelić, 2020) u ovom ćemo se dijelu rada kratko osvrnuti na način bavljenja temom obitelji i obiteljskog nasilja u navedenom udžbeniku. Nasilje u obitelji obrađeno je pod temom *Moderna obitelj i obiteljski problemi* koja je dio cjeline *Obitelj i brak* koja je podijeljena u pet tema. Najprije se govori o instituciji i funkcijama obitelji te se u sljedećoj temi prelazi na sastav i vrste obitelji po mjestu obitavanja, nasljeđivanja i podjeli moći unutar obitelji. Sljedeća se nastavna cjelina bavi institucijom braka te njegovim vrstama odnosno suvremenim i povijesnim oblicima. Četvrta nastavna tema *Alternativni stilovi života* ukratko opisuje pojedine oblike života poput samačkog života, kohabitacije, istospolnih zajednica i brakova, komuna te registriranog partnerstava.

Posljednja je tema *Moderna obitelj i obiteljski problemi* u kojoj su na početku ukratko navedeni procesi koji su doveli do promjene iz tradicionalnih u moderne obitelji. Borba za ravnopravnost i ekonomsku neovisnost navedeni su kao jedan od glavnih čimbenika promjene položaja i uloga u obitelji budući da žene više nisu samo majke i domaćice. U tekstu se dalje navodi kao obitelj nije uvijek sigurno mjesto nego može imati i negativnu stranu u slučaju obiteljskog nasilja te je potom kratko spomenut i problem povećanja broja razvoda. Nakon teksta priložen je grafikon koji prikazuje porast broja razvoda te smanjenje broja sklopljenih brakova u razdoblju od 2001. do 2013. godine. Nasilje u obitelji detaljnije se tematizira u tekstu koji slijedi nakon grafikona, a u kojemu su navedeni rezultati istraživanja koje je provela Agencija temeljnih prava Europske unije 2014. godine. Tekst donosi statističke podatke o broju žrtava, prijavljenih slučajeva nasilja i počinitelja u zemljama članicama Europske unije te se u nastavku fokusira na

situaciju u Hrvatskoj. Na samom je kraju teksta navedeno da je jedan od glavnih problema i dalje neprijavljanje nasilja te su navedeni neki od mogućih razloga neprijavljanja.

Ovakav način obrade teme obiteljskog nasilja daje kratak pregled promjena koje su dovele do promjene iz tradicionalne u modernu obitelj pa i prouzrokovale neke nove probleme i izazove s kojim s obitelji susreću, no ne ulazi se dublje u problematiku i načine na koji su pojedine promjene utjecale na obitelj. Iako je nasilju u obitelji posvećen poseban tekst, on daje samo informacije o broju slučajeva nasilja i žrtava te kratko spominje oblike nasilja koji se pojavljuju te se ne bavi problemom rodno uvjetovanog nasilja na način da ga objašnjava u društvenom kontekstu. Bilo bi važno detaljnije se baviti ovom temom i posvetiti se uzrocima koji vode do obiteljskog nasilja kako bi učenici na temelju stečenih znanja mogli uzročno posljedično povezivati promjene s posljedicama do kojih su dovele. Osim toga važno je i da učenici osvijeste razloge neprijavljanja te da činjenicu da obiteljsko nasilje i dalje često ostaje skriveno od očiju javnosti te da ih se upozna s mehanizmima i načinima pomoći i zaštite žrtava nasilja. Stoga bi rad na primjeru, poput dalje u radu opisanog bavljenja serijom koja tematizira slučaj nasilja, može biti jedan od načina kako učenici problemu obiteljskog nasilja mogu pristupiti detaljnije proučavajući sve povezane faktore.

6. O seriji „Maid“

Američka dramska serija *Maid* scenaristice Molly Smith Metzler prvi je put objavljena 2021. godine. Serija se sastoji od 10 epizoda u trajanju do 60 minuta te prikazuje život i poteškoće mlade samohrane majke nakon odlaska od nasilnog partnera. Serija je inspirirana memoarima Stephanie Land *Maid: Hard Work, Low Pay and a Mother's Will to Survive* no u odnosu na memoare u seriji postoji dosta izmjena stvarnih događaja i lokacija te je dodan fiktivni materijal kako bi se bolje dočarala situacija. U knjizi objavljenom 2019. godine Stephanie Land piše o pokušaju odgajanja svoje kćeri dok je radila kao spremačica opisujući probleme s kojima se u tom periodu susretala. Na sličan način serija *Maid* prati mladu majku Alex koja usred noći s dvogodišnjom kćerkicom Maddy odlazi od svog nasilnog partnera Seana. Alex odlazi iako uz sebe nema gotovo ništa novca te ne zna kamo otići. Za nju je to početak novog života i novih problema. Alex ubrzo nakon toga dobiva ponudu za posao u agenciji za čišćenje no kako bi dobila posao mora pronaći nekoga tko će čuvati Maddy. Budući da Alex nema novca, ne može dobiti vrtić ili unajmiti dječicu te se mora sama snaći. Nažalost okolina u kojoj Alex živi ni na koji način nije poticajna ili spremna pomoći; počevši od njezine majke koja ne odobrava njen odlazak od Seana pa do institucija poput socijalne službe koja joj poručuje da njen problem nije dovoljno velik i značajan kako bi se oni brinuli o njoj. Alex ne ostvaruje pravo na subvencioniranu skrb o djeci jer nema posao, a posao ne može dobiti bez potvrde da joj je kći upisana u vrtić. Također Alex ne može ostvariti pravo na boravak u skloništu za zlostavljane žene jer nasilje nije bilo fizičko nego emocionalno. Serija na odličan način pokazuje začarani krug u kojem se žrtve obiteljskog nasilja nalaze kada odluče napustiti nasilnika. S novim epizodama serije Alex nailazi na nove probleme te im pokušava doskočiti na najbolji mogući način kako bi zaštitila sebe i kćer.

U ovom se radu bavimo prvom epizodom serije pod naslovom *Dollar store* te opisujemo način kako se navedena epizoda može implementirati u nastavu Sociologije odnosno u obradu nastavne teme *Moderna obitelj i obiteljski problemi*. Epizoda *Dollar store* pogodna je za obradu navedene nastavne teme jer prikazuje probleme s kojima se žrtve obiteljskog nasilja susreću te može potaknuti učenike na razmišljanje o razlozima zbog kojih žrtve često odlučuju ostati s nasilnim partnerom. Nadalje vođenom raspravom i pomoću obrazaca za analizu pogledane epizode serije učenici će moći promišljati o načinima pomoći žrtvama obiteljskog nasilja. Učenicima obrada spomenute nastavne teme uz gledanje prve epizode serije *Maid* može biti posebno zanimljiva i bliska jer se

radi o mladoj osobi koja se nalazi na svojevrsnoj životnoj prekretnici, a posebno jer se radnja serije odvija u vremenu u kojem i učenici žive te će se moći lakše povezati i možda poistovjetiti s likovima nego što bi to bilo u slučaju da se radi o nekom starijem filmu ili seriji koji se bave društvom koje se znatno razlikuje od današnjeg suvremenog društva.

7. Metodologija akcijskog istraživanja

Kako bi u nastavi postigli što bolje rezultate te unaprijedili nastavni proces nastavnici ne trebaju samo preuzimati rezultate provedenih istraživanja nego i sami postati sudionici istraživanja kako bi najbolje mogli evaluirati rezultate provedenih istraživanja (Bognar, 2006). Bognar (2000) razlikuje temeljna i primijenjena kvalitativna istraživanja u sklopu istraživanja odgojno-obrazovne prakse. Temeljna se istraživanja baziraju na teorijskim spoznajama dok se primijenjenim istraživanjima pokušavaju naći rješenja za unaprjeđenje nastavničkog procesa. Oblik primijenjenog istraživanja koji se primjenjuje radi poboljšanja nastave akcijsko je istraživanje. Utemeljiteljem akcijskog istraživanja smatra se Kurt Lewin koji naglašava da je posebno važno da praktičari odnosno nastavnici u određenoj situaciji imaju mogućnost oblikovanja svog daljnjeg djelovanja na osnovu dobivenih rezultata (Bognar, 2006: 178). McNiff i Whitehead (2000, prema Bognar 2006: 182) definiraju akcijsko istraživanje kao „sistematičan proces promatranja, opisivanja, planiranja, djelovanja, refleksije, evaluacije, modificiranja, ali te etape se ne moraju nužno ostvarivati uzastopno već je moguće započeti istraživanje na jednom mjestu, a završiti ga negdje sasvim neočekivano“. Prilikom akcijskog istraživanja nastavnici u proces poučavanja uključuju nove oblike i metode rada te evaluiraju učinke koje su korištenjem tih metoda postigli. Evaluacijom postignutih rezultata nastavnici rade na poboljšanju korištenih metoda i strategija te ih nadalje pokušavaju implementirati u nastavu (Boeckmann, 2010). Svaka nastavna situacija može postati predmet akcijskog istraživanja ukoliko je svrha takvog istraživanja unaprjeđenje nastavnog procesa. Nastavnici su kao istraživači uključeni u istraživanje te je važno da svoje djelovanje prilagođavaju situacijama na koje nailaze prilikom same provedbe istraživanja (Bognar 2006: 178). Dakle akcijska istraživanja temelje se na iskustvu i osobnom doživljaju istraživača te na njegovu odnosu s informantima (Bognar, 2000: 5). U procesu istraživanja često sudjeluju i tzv. kritički prijatelji. Kritički prijatelji imaju ulogu istraživačeva suradnika i savjetnika tijekom istraživanja (Kember i sur., 1997: 464, prema Bognar, 2006: 183). Tijekom akcijskog istraživanja nastavnici sustavno prate i bilježe tijekom nastavnog procesa, aktivnosti učenika te prikupljaju njihove uratke kako bi po završetku nastavnog procesa mogli odraditi kvalitativnu analizu izvedenih sati. No osim prikupljanja kvalitativnih podataka korisno je prikupiti i kvantitativne podatke kako bi se provedeno istraživanje moglo što bolje evaluirati te poboljšati korištene nastavne metode (Bognar, 2007).

Nastavak ovog rada donosi metodologiju i rezultate akcijskog istraživanja koje je provedeno radi unaprjeđenja nastave Sociologije. Podaci su prikupljeni na tri nastavna sata Sociologije te služe evaluaciji nastave koja se temeljila na analizi pogledane epizode serije *Maid*. U istraživanje su bili uključeni istraživačica, učenici u ulozi informanata te predmetna nastavnica kao kritička prijateljica.

7.1 Svrha i cilj istraživanja

Cilj je ovog istraživanja razviti metodološki pristup kojim se u nastavu sociologije integrira korištenje epizode suvremene serije koja se bavi nasiljem te analizirati utjecaj gledanja epizode serije na razumijevanje učenika o nasilju u obitelji. Nadalje želimo evaluirati aktivnost i angažman učenika odnosno njihovu motivaciju za sudjelovanjem u nastavi te ispitati koliko je primjena navedene metode uspješna u nastavi.

Svrha provedenog istraživanja je unaprjeđenje nastave sociologije korištenjem audiovizualnih medija, konkretno korištenjem epizode suvremene serije. Primjenom ove nastavne metode htjeli smo povećati svijest i razumijevanje učenika o ozbiljnim društvenim problemima, te razvijati sposobnost kritičkog mišljenja i empatije. Namjera je pružiti nastavnicima konkretne alate i metode za integraciju audiovizualnih medija u nastavu te prikazati prednosti i nedostatke korištenja ovakve metode u nastavi kako bi ona bila češće primjenjivana u nastavničkoj praksi. Osim toga ovim se istraživanjem nastoji osvijestiti audiovizualne medije kao nastavno sredstvo čiji se potencijal u ostvarivanju odgojno-obrazovnih ishoda nedovoljno koristi.

7.2 Istraživačko pitanje

S obzirom da je jedan je od ciljeva ovog rada ispitati uspješnost primjene metode korištenje filma u nastavi Sociologije, kako bismo ispitali koliko je navedena metoda učinkovita istraživački proces specificiramo istraživačkim pitanjima *Pomaže li navedena metoda učenicima trećih razreda srednjih škola prilikom usvajanja socioloških koncepta i pojmova te potiče li navedena metoda kritičko razmišljanje učenika i njihov interes za sociologiju?*

7.3 Uzorak

Uzorak ovog istraživanja čini 21 učenik trećeg razreda jedne zagrebačke gimnazije. Gimnazija u kojoj se nastava održala odabrana je u dogovoru s predmetnom nastavnicom kod koje sam ranije odradila praksu. Razred je odabran nasumično te su tako uzorak činili i učenici koje sociologija i bavljenje društvenim temama i inače zanima, ali

i oni kojima to nije prioritetan srednjoškolski predmet. Važno je bilo da se nastava održi upravo u takvom okružju, a ne primjerice na izornoj nastavi koji pohađaju učenici koje takve teme posebno interesiraju upravo kako bismo imali mješovit uzorak i kako bismo mogli provjeriti pomaže li ova nastavna metoda u buđenju interesa kod učenika. Predmetna je nastavnica pristala na izvođenje triju nastavnih sati sociologije na temu *Moderna obitelj i obiteljski problemi* te je nadzirala provedbu nastavnih sati.

7.4 Instrumenti

Podaci ovog istraživanja prikupljeni su prije svega kvalitativnim pristupom te anketnim upitnikom, a rezultati su evaluirani deskriptivnom statističkom analizom. Sve korištene metode i instrumente odobrilo je Povjerenstvo Odsjeka za sociologiju za prosudbu etičnosti i istraživanja (Br. odluke: 07-2023/2024, 18.12.2023., v. Prilog 13.8, str. 53) prije provedbe istraživanja odnosno prije izvedbe nastavnih sati.

Kako je jedna od glavnih značajki akcijskog istraživanja neposredno sudjelovanje istraživača, jedna je od glavnih korištenih metoda promatranje sa sudjelovanjem. Kao istraživačica u ovom sam istraživanju sudjelovala u provedbi nastavnih sati Sociologije; za vrijeme i nakon provedbe sati vodila sam nestrukturirane bilješke i svoje dojmove kako bih što bolje mogla prosuditi o kvaliteti i uspješnosti provedenih sati. Osim toga skupila sam nastavne listiće (v. Prilog 13.1, str. 44) koje su učenici ispunjavali za vrijeme prvog i drugog nastavnog sata kako bi se provjerila usvojenost gradiva i razmišljanja svih učenika jer je za vrijeme nastavnog sata nemoguće čuti odgovor svakog učenika.

Dio podataka prikupljen je anketnim upitnikom (v. Prilog 13.2, str. 46) koji su učenici ispunjavali na kraju trećeg nastavnog sata. Anketni upitnik osmišljen je za potrebe istraživanja, a sastoji se od dva dijela. Prvi dio anketnog upitnika čini skala Likertovog tipa dok su u drugom dijelu učenicima postavljena dva pitanja otvorenog tipa. Prvi dio upitnika obuhvaća pet tvrdnji koje ispituju kako korištenje i analiza videomaterijala pomažu učenicima u razumijevanju socioloških koncepata, a tvrdnje glase: *1. Obrada nastavne lekcije iz sociologije koristeći epizodu serije kao dopunu udžbeniku čini mi nastavu zanimljivijom., 2. Rad sa primjerima iz prikazane epizode kod mene povećava interes za usvajanje školskog gradiva., 3. Primjeri iz prikazane epizode serije pomažu mi razumjeti sociološke pojmove vezane uz obitelj i obiteljsko nasilje., 4. Analiza pogledane epizode pomaže mi u shvaćanju ozbiljnosti problema obiteljskog nasilja., 5. Analiza pogledane epizode pomaže mi prepoznati različite oblike (obiteljskog) nasilja.* Učenici su

za svaku tvrdnju označavali stupanj slaganja s tvrdnjom na skali od 1 do 5 (1 – uopće se ne slažem; 2 – ne slažem se; 3 – niti se slažem, niti ne slažem; 4 – slažem se; 5 – u potpunosti se slažem). U drugom su dijelu upitnika učenici navodili što im je kod ovog oblika nastave bilo pozitivno, a što negativno, odnosno odgovarali su na sljedeća pitanja otvorenog tipa: a) *Što ti se sviđjelo u analizi epizode serije?* b) *Što ti se nije sviđjelo u analizi epizode serije?* Za ispunjavanje anketnog upitnika bilo je predviđeno 5 minuta te su ga učenici ispunjavali na kraju trećeg nastavnog sata.

7.5 Postupak

Nastavni sati Sociologije osmišljeni u sklopu ovog istraživanja provedeni su u ožujku 2024. godine u jednoj zagrebačkoj gimnaziji. Prije provedbe istraživanja osim pristanka predmetne nastavnice uz zamolbu mentora (v. Prilog 13.3, str. 48), zatražena je i potpisana suglasnost ravnateljice gimnazije (v. Prilog 13.4, str. 49). Učenici su prije početka nastavnih sati bili upoznati s ciljevima i načinom provedbe istraživanja kao i načinom obrade i zaštite njihovih osobnih podataka te s pravom da u svakom trenutku mogu prekinuti sudjelovanje u istraživanju odnosno zatražiti da se njihov rad izuzme iz analize podataka (v. Prilog 13.5, str. 50). Od učenika je zatražen potpisani informirani pristanak na sudjelovanje u istraživanju (v. Prilog 13.6, str. 51). Budući da učenici nisu imali dvosate sociologije što je prvotno bilo zamišljeno prilikom osmišljavanja istraživanja, održana su 3 nastavna sata u 3 različita termina od kojih je jedan bio u prvom tjednu ožujka, a druga dva u tjednu nakon. Za svaki je nastavni sat izrađena priprema koju je prethodno odobrio mentor, a na uvid ih je prije izvođenja sati dobila i predmetna nastavnica te također odobrila organizaciju nastave opisanu u pripremanama.

7.5.1 Prvi nastavni sat

Tema prvog nastavnog sata bila je uvod u temu *Moderna obitelj i obiteljski problemi* uz ponavljanje dotada naučenih pojmova vezanih uz obitelj. Na samom početku sata dominira frontalni oblik nastave uz metode usmenog izlaganja i demonstracije te razgovora. Nastavnica pokreće *Powerpoint* prezentaciju (v. Prilog 13.7, str. 52), pokazuje učenicima nekoliko fotografija jednu za drugom te svaku fotografiju analiziraju. Nastavnica pritom postavlja pitanja o fotografijama: *Što prikazuje fotografija? Koliko ova obitelj ima članova? Kako nazivamo takvu obitelj? Kakvi su odnosi u obitelji?* Odgovore učenika nastavnica u kratkim natuknicama bilježi na ploču.

Nakon što su sve četiri fotografije zajedno analizirali nastavnica još jednom naglašava distinkciju između tradicionalne i moderne obitelji po pitanju brojnosti, mjesta stanovanja, odnosa, tj. podjele moći. Na taj način ponavljaju se ranije naučeni pojmovi. Kako bi učenicima distinkcija između tradicionalnih i modernih obitelji bila još jasnija nastavnica postavlja dodatna pitanja *Kako su se ranije sklapali brakovi? Mislite li da je ljubav oduvijek bila temelj za sklapanje brakova?* Kako bi učenike zainteresirala i potaknula na uključivanje nastavnica pita *Možete li vi zamisliti da vam netko odabere muža ili ženu te da se morate vjenčati jer je ta osoba iz bogate obitelji?* Učenici izražavaju svoja mišljenja nakon čega nastavnica pokreće razgovor o nastanku modernih obitelji kakve su danas. Nastavnica pomoću projektora pokazuje nekoliko fotografija ispitujući učenike što vide na fotografijama i prelazeći tako na procese koji su utjecali na nastanak moderne obitelji. Za svaki od procesa koje navode (urbanizacija, industrijalizacija, demokratske revolucije, kapitalizam) nastavnica postavlja dodatna potpitanja ovisno o odgovorima učenika kako bi objasnili na koji su način oni utjecali na promjene u obitelji. Nastavnica potom postavlja pitanje *Kakav je danas položaj žena u obitelji?* te tako započinje s učenicima razgovor o ostalim promjenama koje su se dogodile u modernoj obitelji (promjena sastava obitelji, kasnije stupanje u brak, rađanje manjeg broja djece...). Nastavnica potom otvara udžbenik te govori učenicima neka prouče grafikon koji ukazuje na veći broj razvoda te istovremeno projicira grafikon pomoću projektora nakon čega razgovaraju o mogućim razlozima povećanja broja razvoda braka.

Nastavnica potom pomoću projektora prikazuje sljedeću rečenicu „*Sve sretne obitelji nalik su jedna na drugu, svaka nesretna obitelj nesretna je na svoj način*“, koja služi kao uvod u temu obiteljskih problema. Metodom razgovora učenici daju primjere problema koji se javljaju u modernoj obitelji, a nastavnica ih bilježi na ploču. Budući da je obiteljsko nasilje problem koji je u društvu sveprisutan, a o kojemu se premalo govori nastavnica s učenicima razgovara o tom problemu, najčešćim žrtvama, razlozima neprijavlivanja obiteljskog nasilja i sl. Na kraju sata nastavnica najavljuje da se temom obiteljskog nasilja nastavljaju baviti i sljedeći sat kada će pogledati prvu epizodu američke serije *Maid*.

7.5.2 Drugi nastavni sat

Na drugom nastavnom satu dominiraju vizualne i verbalne metode te individualni rad. Na početku sata nastavnica učenicima dijeli nastavni listić s pitanjima koje će rješavati za vrijeme i nakon gledanja prve epizode serije *Maid*, a potom pokreće epizodu

koristeći se računalom i projektorom. Učenici su spomenutu epizodu gledali na izvornom, engleskom, jeziku uz hrvatske titlove radi lakšeg razumijevanja sadržaja. Za vrijeme gledanja serije nastavnica učenicima obraća pažnju na bitne dijelove u kojima se kriju odgovori na pojedina pitanja s nastavnog listića. Na kraju sata nastavnica najavljuje učenicima da se na sljedećem nastavnom satu bave analizom listića koje su rješavali za vrijeme gledanja epizode.

7.5.3 Treći nastavni sat

Na početku trećeg nastavnog sata nastavnica pita učenike je li im bila zanimljiva prva epizoda serije, kako im se sviđela, jesu li uspjeli pronaći odgovore na pitanja... Potom nastavnica započinje provjeravanje odgovora s nastavnog listića služeći se pritom metodom razgovora i spontano prelazeći s jednog pitanja na drugo. Tako učenici nemaju dojam da se provjerava njihovo znanje nego kao da u opuštenom okružju razgovaraju o sadržaju epizode koju su pogledali. Kada su na taj način prošli sva pitanja s nastavnog listića koja su povezana s pogledanom epizodom nastavnica govori učenicima da mogu početi rješavati drugi dio nastavnog listića. Nastavnica im daje uputu neka rade u paru te prodiskutiraju o pitanjima koja su im postavljena. Nakon što su učenici odgovorili na pitanja s nastavnog listića nastavnica ista ta pitanja postavlja usmeno te na svako pitanje odgovara nekoliko učenika, a ostali se nadovezuju i daju dodatne ideje ako ih imaju. Za vrijeme razgovora o pitanjima s listića nastavnica naglašava stvari koje je potrebno zabilježiti. Na kraju nastavnog sata učenici rješavaju kratki anketni upitnik o kvaliteti nastave posljednja tri sata.

8. Rezultati

8.1 Kvalitativna analiza izvedenih sati

Budući da je učenicima ranije bilo najavljeno kako će biti dio istraživanja u svrhu izrade diplomskog rada, na početku prvog nastavnog sata bili su prilično znatiželjni i zanimalo ih je kako će sljedeća tri nastavna sata izgledati. Unatoč znatiželji na početku prvog nastavnog sata bili su primjetno rezervirani jer nam je ovo ipak bio prvi susret i upoznavanje te nisu bili upoznati s novim načinom rada. Prvi dio prvog nastavnog sata bio je konstruiran tako da su učenicima jedna za drugom prikazivane fotografije koje prikazuju obitelj (v. Prilog 13.7, str. 52) te su im za vrijeme projiciranja svake od fotografija postavljena jednostavna pitanja o onome što iz fotografije mogu „iščitati“. Iako su u usporedbi s trećim nastavnim satom učenici na prvome bili rezerviraniji većina ih se ipak aktivirala i odgovarala na postavljena pitanja kratkim, ali jasnim i prije svega točnim odgovorima.

Pri opisivanju fotografija koje su im bile uzastopno prikazivane učenici su se koristili ranije naučenim pojmovima poput patrijarhalna, matrijarhalna i egalitarna, neo-, patri- ili matrilokalna, nuklearna i proširena obitelj te time pokazali da su ranije obrađeni sociološki pojmovi dobro usvojeni. Nakon što smo zajedno analizirali fotografije još smo jednom kratko rezimirali sve razlike između tradicionalnih i modernih obitelji. Jedna od razlika koju su učenici naveli bila je i da se danas brakovi sklapaju iz ljubavi te smo nastavno na tu razliku razgovarali o tome je li to oduvijek bilo tako. Nakon negativnog odgovora na prethodno postavljeno pitanje učenici su navodili što su još ranije mogli biti razlozi sklapanja braka. Učenici su vrlo dobro zaključivali i navodili pripadnost određenom društvenom sloju, nasljeđivanje, ekonomske odnose.

Nakon utvrđivanja navedene razlike i davanja informacije da do nastanka moderne obitelji dolazi u 18. i 19. stoljeću pod utjecajem značajnih društvenih procesa, učenici su imali zadatak da na temelju nekoliko fotografija koje su bile projicirane na projektoru (v. Prilog 13.7, str. 52) navedu o kojim se procesima radi te kako su utjecali na nastanak modernih obitelji. Po prikazivanju fotografija učenici odmah reaguju navodeći industrijalizaciju i urbanizaciju, kapitalizam te jako dobro objašnjavaju navedene procese obrazlažući kako se sve više ljudi zapošljava u tvornicama i selilo u gradove gdje su zbog manje životnog prostora i drugačije organizacije života imali manje odnosno nuklearne obitelji. Posljednji proces prikazan na fotografijama bile su demokratske

revolucije. Učenici su prepoznali da se radi o demokratizaciji, no bilo im je teško zaključiti na koji način je doprinijela nastanku moderne obitelji zbog čega je ovdje bilo potrebno više intervencije i postavljanja dodatnih pitanja kako bismo naposljetku zajedno ipak došli do zaključka kako su demokratske revolucije odvojile politiku i zauzimanje društvenih položaja od srodstva i aristokratskih odnosa te kako se povećala mogućnost zauzimanja društvenih položaja na temelju vlastitog postignuća što je utjecalo i na razloge stupanja u brak.

Razgovorom o vlastitim postignućima prešli smo na temu položaja žena u društvu i obitelji. Učenici ističu kako se položaj žena u obitelji promijenio primjećujući da one više nisu samo majke i kućanice nego ravnopravni članovi društva koji također imaju pravo na ostvarivanje svojih karijernih i drugih ciljeva te se sve više teži ravnopravnoj podjeli uloga u obitelji. Postavljanjem nekoliko dodatnih pitanja o promjenama u obitelji započinjemo razgovor o manjem broju djece, kasnijem stupanju u brak te ostalim promjenama. Učenici su vrlo dobro povezivali ranije spomenuta vlastita postignuća i razvoj karijere kao neke od uzroka kasnijeg stupanja u brak. Uz minimalno poticanje učenici navode i da mladi prije ulaska u brak žele ostvariti stalno zaposlenje, imati vlastitu nekretninu te biti ekonomski neovisni te da se zbog toga povećava dob u kojoj stupamo u brak. Potom prelazimo na pitanje razvoda te učenici gotovo jednoglasno navode da se broj razvoda povećava nakon čega proučavaju grafikon u udžbeniku koji prikazuje porast broja razvoda. Na pitanje o uzrocima sve većeg broja razvoda učenici su navodili različite, ali ponovno vrlo smislene odgovore među kojima su naveli da je danas lakše razvesti se zahvaljujući ekonomskoj neovisnosti te sve većem prihvaćanju razvoda kao normalne pojave za razliku od ranijeg osuđivanja.

Učenicima se zatim prikazuje uvodna rečenica Tolstojeva romana „Sve sretne obitelji nalik su jedna na drugu, svaka nesretna obitelj nesretna je na svoj način“ čije smo značenje zajedno komentirali te na taj način prešli na pitanje problema modernih obitelji danas. Učenici su kao probleme navodili nedostatak vremena koje obitelji provode zajedno, manjak komunikacije, rastrganost obvezama, ovisnosti, nasilje. Budući da se ovo istraživanje bazira na obradi teme obiteljskog nasilja na taj smo se problem najviše koncentrirali te razgovarali o oblicima nasilja, najčešćim žrtvama, (ne)prijavljivanju nasilja. Učenici su ponovno vrlo smisljeno odgovarali na sva pitanja te samostalno navodili različite oblike nasilja kao i ponašanja koja oni obuhvaćaju. Jednako tako dobro su zaključili da su najčešće žrtve nasilja žene, djeca te stariji članovi obitelji. Na pitanje

o razlozima neprijavlivanja učenici nisu naveli puno odgovora zbog neupućenosti u temu. No budući da je cilj bio da u sljedeća dva nastavna sata na primjeru situacije iz videomaterijala sami zaključite o tome, njihovi odgovori nisu bili posebno nadopunjavani nego im je najavljeno da će više o tome vidjeti na sljedećem satu kada ćemo gledati prvu epizodu američke serije *Maid* te je time završen prvi nastavni sat koji je poslužio kao ponavljanje pojmova vezanih uz obitelj i uvod u sljedeće nastavne sate.

Na početku drugog nastavnog sata učenici su dobili nastavni listić (v. Prilog 13.1, str. 44) koji se sastojao od dva dijela: prvi dio učenici su trebali rješavati za vrijeme gledanja epizode serije, a drugi dio listića bio je predviđen za rješavanje na trećem nastavnom satu. Nakon što su učenici dobili nastavne listiće pokrenuta je epizoda serije pri čemu su korišteni računalno i projektor. Učenici su navedenu epizodu pratili s velikim zanimanjem. Budući da se radi o mladim ljudima koji se susreću s mnogim problemima s nekima od kojih se i učenici mogu poistovjetiti te s obzirom na činjenicu da je serija snimana na moderan način i slična onome što učenici gledaju u svoje slobodno vrijeme bila im je zanimljiva te im je bilo jednostavno za pratiti. Za vrijeme gledanja epizode učenici su dosta bilježili i odgovarali na pitanja postavljena na listiću. Na dijelovima epizode koji su posebno bitni i nude odgovore na pitanja s listića učenici su dobili posebnu napomenu da su ti dijelovi važni za daljnju analizu. Sa završetkom epizode završio je i drugi nastavni sat te je učenicima najavljeno da na sljedećem satu zajedno analiziramo pogledanu epizodu.

Na trećem nastavnom satu prvo smo razgovarali o tome kako im se svidjela epizoda koju smo gledali te je li netko možda već gledao seriju. Po reakcijama učenika vidjelo se da im je na prošlom satu bilo vrlo zanimljivo, a su samo dvije učenice navele da su već ranije pogledale seriju. Na taj smo način započeli neformalan razgovor u kojem su učenici mogli izraziti svoje dojmove što im je pomoglo da se opuste i za nastavak sata gdje su također bili vrlo aktivni u odgovaranju na postavljena pitanja. Iako je plan sata bio proći sva pitanja s listića to se nije odvijalo na način postavljanja pitanja jednog za drugim nego je cijeli sat zapravo tekao spontano.

Počeli smo razgovorom o dojmovima nakon pogledane epizode te s toga odmah prešli na prvo pitanje s listića koje se ticalo definiranja teme. Neki od odgovora učenika bili su da je tema pogledane epizode *problem s kojim se suočavaju žene u cijelome svijetu, odnosi u problematičnoj obitelji, posljedice nasilnog ponašanja* te konkretniji odgovori

poput *život majke koja pobjegne s kćeri* ili *Alexin bijeg od nasilnog muža*. Dok smo razgovarali o temi pogledane epizode ujedno smo se dotaknuli i drugog pitanja s listića koje se bavi razlozima Alexinog odlaska te su učenici kao razloge odlaska navodili *nasilje (psihičko, verbalno, ekonomsko) i alkoholizam muža*. U nastavku sata razgovarali smo o problemima s kojima se Alex susretala nakon odlaska od muža te o odnosu okoline prema njoj kao žrtvi nasilja.

Učenici su u pogledanoj epizodi mogli vidjeti da Alex nije imala smještaj niti posao, a samim time niti novac, nije mogla upisati kćer u vrtić te su za vrijeme razgovora sve od spomenutih problema i naveli. Osim navedenih problema u razgovoru su istaknuli i da je Alex kao žrtva obiteljskog nasilja *neshvaćena u društvu* navodeći kako joj nitko nije podrška te ju nitko ne shvaća ozbiljno. Učenici navode i da svi kojima se Alex obratila za pomoć umanjuju njen problem sugerirajući da je to prolazno i ispitujući kako je do toga došlo pokušavajući na neki način obraniti nasilnog muža i ukazati na to da je žrtva kriva. U ovom dijelu razgovora učenici su komentirali i ponašanje nasilnog muža koji se nakon Alexinog odlaska želi prikazati kao brižan otac te na neki način opravdava svoje ponašanje izjavom da je bio pod utjecajem alkohola i glumom brižnog oca okreće okolinu protiv Alex čime joj dodatno otežava situaciju.

U daljnjem razgovoru o odnosu okoline prema Alex učenici spominju i odnos institucija te nadopunjujući jedni druge navode kako su procedure preduge i komplicirane za žrtve nasilja koje se ionako nalaze u nezavidnom položaju. Jedna učenica sve je opisala kao *začarani krug u kojem žrtva nasilja mora imati smještaj da bi dobila posao, a da bi dobila posao morati imati vrtić za kći za što joj opet treba posao kako bi ga mogla plaćati*. Drugi učenici tu su izjavu nadopunili još nekim aspektima koji su bili spomenuti u epizodi, a tiču se definiranja nasilnog ponašanja i shvaćanja ozbiljnosti problema. Razgovorom smo se tako dotaknuli svih pitanja koja su bila na prvom dijelu listića, a da nismo imali klasično provjeravanje odgovora nego više opušteni razgovor o seriji.

Nakon toga učenici su imali 15 minuta vremena za rješavanje drugog dijela nastavnog listića koji se odnosio na nasilje i odnos prema nasilju općenito. Za vrijeme rješavanja listića učenici su međusobno vrlo aktivno raspravljali i tražili odgovore na postavljena pitanja. Učenici su ovaj dio listića rješavali u paru nakon čega smo prokomentirali pitanja s listića. Prvo pitanje odnosilo se na čimbenike koji vode do obiteljskog nasilja te su učenici navodili *ovisnosti, ekonomsku nestabilnost, siromaštvo,*

mentalne, probleme, stres, nezadovoljstvo, nesigurnost, ljubomoru, potrebu muškaraca da bude glavni u obitelji, prošlost, odgoj. O svim navedenim čimbenicima učenici su zaključivali prema svom prijašnjem znanju, ali i prema primjeru koji su vidjeli u pogledanoj epizodi serije. Budući da su neki od učenika kao čimbenike nasilja u obitelji navodili prošlost te odgoj, bio je to odličan prijelaz na sljedeće pitanje u kojem je trebalo objasniti na koji su način povezani nasilje u obitelji i odgoj.

Većina učenika složila se da kao djeca učimo obrasce ponašanja koje vidimo u obitelji te da će osobe koje su odrastale u takvom okruženju nasilno ponašanje smatrati normalnim te ga i dalje primjenjivati. Nekoliko učenika prepoznalo je i drugi ishod odrastanja u nezdravom okruženju te navelo kako ćemo, odrastamo li u takvom okruženju uvidjeti da to nije dobro te se zapravo ponašati drugačije. Oko ovog se pitanja dosta raspravljalo te su učenici na kraju zaključili kako odgoj svakako stoji u uzročno-posljedičnoj vezi s nasiljem, ali da još mnogo drugih faktora utječe na to hoće li se osoba razviti u nasilnika ili potpunu suprotnost.

Sljedeće pitanje o kojem smo raspravljali bili su načini na koje možemo pridonijeti smanjenju obiteljskog nasilja. Učenici su navodili da treba *povećati broj sigurnih kuća za žrtve nasilja, više razgovarati i educirati o toj temi, te postrožiti kazne za počinitelje obiteljskog nasilja.* Oko strožih kazna za počinitelje ponovno se pokrenula manja rasprava u kojoj su učenici bili podijeljeni. Jedni su smatrali da će se strožim kaznama spriječiti počinitelje dok su drugi bili stava da strože kazne nakon kojih će počinitelji nakon nekog vremena ipak biti slobodni i moći se približiti žrtvi samo mogu pogoršati situaciju i želju počinitelja za osvetom. Nastavno na tu raspravu razgovarali smo i o razlozima neprijavlivanja slučajeva obiteljskog nasilja gdje su učenici navodili *strah od počinitelja, strah od osude okoline, ali i neučinkovitost institucija.*

Razred je po pitanju odnosa institucija prema žrtvama nasilja i po pitanju stanja u Hrvatskoj bio prilično podijeljen. Većina učenika smatrala je da kao društvo ipak nismo dovoljno upoznati s problemom i učestalošću obiteljskog nasilja te da institucije svoj posao ne obavljaju dovoljno dobro, da žrtve nemaju dovoljno zaštite te da određeni procesi predugo traju. S druge strane manji broj učenika smatrao je da *u Hrvatskoj situacija nije tako loša kao u nekim drugim zemljama te da institucije pružaju odličnu pomoć žrtvama.* Kroz daljnju raspravu i navođenje dodatnih argumenata učenika i učenica koji su smatrali da situacija u Hrvatskoj nije dobra učenici koji su bili drugog stava na

kraju su se složili te je zaključak bio da kao društvo moramo još puno poraditi na osvješćivanju problema kao i na stvaranju mehanizama pomoći žrtvama.

Raspravu smo zaključili razgovorom o promjenama koje doprinose povećanju i smanjenju obiteljskog nasilja pri čemu su učenici navodili da do većeg broja slučajeva obiteljskog nasilja dovode promjene kao što su *razvoj tehnologije koji omogućuje praćenje lokacije i svega što osoba radi, novi način života, stalna užurbanost i rastrganost obvezama, dostupnost različitih sadržaja maloljetnicima, promoviranje kladionica, dostupnost alkohola* te činjenica da smo kao društvo još uvijek patrijarhalni i na neki način opravdavamo nasilje. S druge strane među promjenama koje sprječavaju obiteljsko nasilje navodili su *financijsku neovisnost žena, razvoj mehanizama pomoći, strože kazne, osuđujući stav prema nasilju*. Na kraju sata učenici su vidno zainteresirano ispunjavali anketni upitnik kojim su vrednovali ovaj oblik nastave.

8.2 Anketni upitnik

Anketni upitnik ispunio je 21 učenik. U prvom su dijelu upitnika učenici su izražavali svoje slaganje odnosno neslaganje s pet tvrdnji. S tvrdnjom „*Obrada nastavne lekcije iz sociologije koristeći epizodu serije kao dopunu udžbeniku čini mi nastavu zanimljivijom.*“ složili su se svi učenici pri čemu se njih 17 (80,95%) u potpunosti slaže s tvrdnjom, dok se četvero učenika (19,05%) slaže s tvrdnjom. S tvrdnjom „*Rad sa primjerima iz prikazane epizode kod mene povećava interes za usvajanje školskog gradiva.*“ složilo se 19 učenika od kojih se njih 15 (71,43%) u potpunosti slaže, a četiri se učenika slažu s tvrdnjom (19,05%). S tvrdnjom se niti slažu niti ne slažu dvije osobe (9,52%). S tvrdnjom „*Primjeri iz prikazane epizode serije pomažu mi razumjeti sociološke pojmove vezane uz obitelj i obiteljsko nasilje.*“ slaže se većina učenika (28,57% se slaže, a 66,67% se u potpunosti slaže), dok se samo jedan učenik s tvrdnjom niti slaže niti ne slaže. Većina učenika izrazila je slaganje (njih 76,19% potpuno se slaže, a 9,52% se slaže) s tvrdnjom „*Analiza pogledane epizode pomaže mi u shvaćanju ozbiljnosti problema obiteljskog nasilja*“. S navedenom se tvrdnjom niti slaže niti ne slaže 14,29% učenika. S tvrdnjom „*Analiza pogledane epizode pomaže mi prepoznati različite oblike (obiteljskog) nasilja.*“ također se slaže većina učenika (19,05% se slaže, 76,19% u potpunosti se slaže), dok se samo jedan učenik s tvrdnjom niti slaže niti ne slaže.

Drugi dio anketnog upitnika bila su dva pitanja otvorenog tipa u kojima su učenici trebali navesti što im je bilo pozitivno, a što negativno u analizi epizode serije. Za

učinkovitiju analizu rezultata drugog dijela upitnika dobiveni su podaci kategorizirani prema najčešće spomenutim prednostima odnosno nedostacima korištene metode. Na pitanje „Što ti se sviđjelo u analizi epizode serije?“ 42,86% učenika navelo je da im se sviđjela uključenost u proces usvajanja gradiva kroz raspravu i dobru komunikaciju s nastavnicom, odnosno istraživačicom. Nadalje 33,33% učenika izdvojilo je da im se sviđjelo korištenje primjera te detaljnost u objašnjavanju, a 23,81% učenika navelo je da im se sviđio drugačiji (suvremen) način obrade gradiva. Na pitanje „Što ti se nije sviđjelo u analizi epizode serije?“ nitko od učenika nije naveo neke negativne aspekte. Većina učenika navodila je da im se sve sviđjelo te da im je bilo zanimljivo dok samo jedan učenik na postavljeno pitanje nije odgovorio ništa.

8.3 Komentari kritičke prijateljice

Na svim održanim nastavnim satima sudjelovala je i predmetna nastavnica u ulozi kritičke prijateljice koja je bilježila svoja zapažanja i na kraju svakog izvedenog sata davala savjete. Predmetna nastavnica smatra kako su reakcije učenika na ovakav oblik nastave i pristup gradivu pozitivne te da su učenici gradivu pristupali s većim angažmanom i zainteresiranosti. Veća zainteresiranost uvjet je za uključivanje učenika u nastavu, a s epizodom suvremene serije koju su gledali i aktualnošću teme kojom se ona bavi učenici su se zainteresirali za nastavu i, kako navodi predmetna nastavnica, aktivno argumentirali svoja razmišljanja što nije tako često u klasičnom obliku nastave. Predmetna nastavnica navodi i kako je ovakav oblik nastave dobra prilika za potaknuti učenike na promišljanje i učenje o sociološkim konceptima, a da oni nemaju osjećaj da nešto uče jer sat na kojem se gleda određeni videomaterijal smatraju satom opuštanja. No kako takav nastavni sat ne bi postao samo sat opuštanja važno je osmisliti zadatke za učenike kako bi aktivno pratili i fokusirali se. Predmetna nastavnica zaključuje kako je primjena ove metode u odabranom razredu bila uspješna, ali navodi i kako je zbog prilično opširnog nastavnog programa i dugotrajnosti pripreme i izvedbe takve nastave ona vrlo rijetka i primjenjuje se samo prilikom obrade određenih tema kod kojih su metode analize videomaterijala već razrađene i uhodane.

9. Rasprava

Na temelju navedenih rezultata dobivenih istraživanjem možemo dati odgovor na dva postavljena istraživačka pitanja. Prvo istraživačko pitanje jest: Pomaže li navedena metoda učenicima trećih razreda srednjih škola prilikom usvajanja socioloških koncepta i pojmova? S obzirom na rezultate anketnog upitnika u kojemu su učenici izražavali svoje slaganje ili neslaganje s određenim tvrdnjama možemo reći da je odgovor na postavljeno istraživačko pitanje pozitivan. S tvrdnjama da primjeri iz pogledane epizode serije olakšavaju shvaćanje socioloških pojmova vezanih uz obitelj i obiteljsko nasilje te prepoznavanje njegovih različitih oblika složila se većina učenika (95%) što pokazuje da je učenicima učenje pomoću primjera bilo korisnije od samo apstraktnog objašnjavanja navedenog problema. Ovakvi rezultati anketnog upitnika kao i kvalitativna analiza trećeg nastavnog sata na kojemu su se učenici koristili sociološkim pojmovima i konceptima pokazuju da korištenje nastavne metode pomaže učenicima u usvajanju i razumijevanju socioloških koncepta i pojmova. Iako je stupanj slaganja sa svim tvrdnjama koje se tiču korisnosti epizode u shvaćanju nastavne teme visok, najniži je stupanj slaganja bio izražen s tvrdnjom da im analiza pogledane epizode pomaže u shvaćanju ozbiljnosti problema obiteljskog nasilja. S obzirom na takav rezultat i činjenicu da su učenici na satu imali podvojeno mišljenje o stanju u Hrvatskoj bilo bi potrebno na nastavi se više fokusirati na posljedice koje obiteljsko nasilje ostavlja te na učestalost pojave kako bi učenici bili svjesniji ozbiljnosti navedenog problema.

Drugo je istraživačko pitanje glasilo: potiče li navedena metoda kritičko razmišljanje učenika i njihov interes za sociologiju? Kvalitativnom analizom trećeg nastavnog sata i analizom anketnog upitnika možemo reći da je da je ovakav oblik nastave potaknuo kritičko razmišljanje učenika te povećao njihov interes za sociološke teme. Tome u prilog govori izrazito visok stupanj slaganja učenika s tvrdnjama iz anketnog upitnika koje govore da korištenje epizode serije i analiza primjera iz pogledane epizode nastavu čine zanimljivijom i povećavaju interes za usvajanje školskog gradiva. Osim toga učenici su na pitanje što im se sviđjelo kod ovakvog oblika nastave navodili *suvremen način obrade gradiva, učenje kroz primjere, analizu aktualnog problema, uključenost u nastavu, poticanje na promišljanje*. Analiza trećeg nastavnog sata također pokazuje da su učenici aktivno sudjelovali i iznosili svoja mišljenja te postavljali dodatna pitanja što pokazuje njihov interes za temu kojom smo se na satu bavili. Korištenje opisanog oblika nastave kod učenika povećava interes za usvajanje školskog gradiva vezanog uz temu

obiteljskog nasilja no ne daje odgovor na pitanje povećava li se interes za usvajane školskog gradiva i za sociologiju općenito. Drugi dio istraživačkog pitanja odnosi se na kritičko razmišljanje učenika. Učenici su problemu obiteljskog nasilja pristupali kritički te jasno izražavali svoja mišljenja i stavove. Najbolji primjer takvog angažmana učenika je nastanak kraćih rasprava kada je došlo do neslaganja učeničkih mišljenja za vrijeme trećeg nastavnog sata te navođenje i propitivanje problema kada se razgovaralo o stanju u Hrvatskoj. Da je ovakav oblik nastave poticao kritičko razmišljanje učenika pokazuje aktiviranje učenika na satu slušanjem i propitivanjem onoga što su naveli drugi učenici ili nastavnica te stalnim postavljanjem dodatnih pitanja. Analiza pogledane epizode serije učenike je potaknula da kritički promatraju događaje te da se zapitaju o mogućim uzrocima i posljedicama određenih ponašanja koja su vidjeli u pogledanoj epizodi, a s kojima se mogu susresti u stvarnom životu.

U ulozi kritičke prijateljice predmetna je nastavnica prilikom komentiranja nastavnih sati navela da je *pozitivno iznenađena* reakcijama učenika i njihovim uključivanjem u nastavu, a posebno uključivanjem učenika koji inače nisu skloni izražavati svoja mišljenja i stavove osim ako ih nastavnica ne prozove. Ona također smatra da je ovakvim oblikom nastave ostvaren prvotni cilj odnosno poticanje učenika na kritičko razmišljanje o navedenoj temi kao i da je povećano njihovo zanimanje za temu obiteljskog nasilja. Predmetna nastavnica navodi kako su se učenici zainteresirali jer se navedenoj nastavnoj temi pristupalo na suvremen način koji nije učestao u nastavi te posebno zbog činjenice da učenici prilikom bavljenja temom obiteljskog nasilja nisu imali osjećaj da uče novo gradivo jer se do zaključaka i novih pojmova dolazilo analizom primjera iz pogledane epizode serije i metodom razgovora.

Zaključno možemo reći kako rezultati ovog istraživanja ukazuju na značajan potencijal korištenja serije *Maid* kao didaktičkog sredstva prilikom obrade nastavne teme *Moderna obitelj i obiteljski problemi*. Cindrić i sur. (2016) naglašavaju važnost aktivnog angažmana učenika u nastavnom procesu što se ovakvim oblikom nastave postiglo, budući da su učenici na sva tri nastavna sata aktivno sudjelovali u procesu učenja, zaključivali pomoću primjera te sami nudili moguća rješenja i načine pomoći žrtvama nasilja te sprječavanja nasilja u obitelji. Razvoj kritičkog mišljenja kao još jedan od ciljeva današnje nastave (Lamot, 2013) također je ostvaren što se posebno moglo pratiti u situacijama kada su učenici ulazili u rasprave i propitivali stavove drugih pozivajući se pritom na dotad stečena znanja pri čemu su se osim sociološkim znanjima koristili i

znanjima stečenim na ostalim nastavnim predmetima te zapravo možemo govoriti o ostvarenju integralne uloge sociologije te razvoju generičkih vještina i stavova i povezivanju s drugim nastavnim predmetima (Bošnjak, 2013). Iako je u nastavi sociologije teško ostvarivo, u literaturi se naglašava važnost iskustvenog učenja (Cindrić i sur., 2016). Budući da je epizoda serije učenicima detaljno i realistično prikazala slučaj obiteljskog nasilja te posljedice s kojima se žrtva morala suočiti, učenici su zapravo pomoću primjera i iskustvenim učenjem mogli bolje razumjeti probleme modernih obitelji i povezati ih s teorijskim konceptima ranije naučenima na nastavi. S obzirom da su učenici prilikom rješavanja nastavnih listića, posebno drugog dijela koji nije bio usko vezan uz pogledani sadržaj, mogli raditi u paru te se konzultirati s ostalima njihov je rad bio vrsta suradničkog učenja. Kombinacijom različitih nastavnih metoda, korištenjem audiovizualnih sredstava te uključivanjem učenika u nastavu postignuti su dinamični nastavni sati koji su pridonijeli lakšem usvajanju osnovnih pojmova te razvoju kritičkog mišljenja i zauzimanja stava o obrađenoj temi.

10. Ograničenja rada

Prilikom evaluiranja rezultata ovog istraživanja važno je navesti i njegova ograničenja kako bismo dobili što ispravniju sliku. S obzirom da je u istraživanju sudjelovao 21 učenik koji čine neprobabilistički uzorak, takav uzorak nije reprezentativan te rezultati nisu primjenjivi na opću populaciju učenika trećih razreda gimnazije. Osim toga u istraživanju se primjenjuje jednokratno mjerenje te bi prilikom sljedećeg mjerenja učinkovitosti korištenja metode analize filma rezultati mogli znatno odstupati od rezultata dobivenih ovim istraživanjem ili dobivene rezultate čak i demantirati. Nadalje, istraživanje nije provedeno s kontrolnom grupom učenika što bi omogućilo usporedbu rezultata i uspješnosti usvajanja i razumijevanja gradiva u grupi učenika kod kojih je korištena metoda analize filma i kod učenika kod kojih primjene takve metode nije bilo. Budući da nije provedeno naknadno vrednovanje znanja učenika o obrađenom gradivu ne može se utvrditi hoće li učenici gradivo poučavano na ovaj način pamtiti dugoročno. Uputa za daljnja istraživanja svakako bi bila uključivanje više razreda kako bi imali što veći broj sudionika te na temelju dobivenih rezultata mogli donositi zaključke o široj populaciji.

11. Zaključak

Tehnologija i mediji danas su neizostavan dio našeg života te su tako i učenici svakodnevno izloženi različitim medijskim sadržajima. Filmovi i serije jedan su od učestalih načina kako učenici provode svoje slobodno vrijeme te uz nedostatak kritičkog promišljanja o njihovim sadržajima mogu imati negativan utjecaj. Mediji su između ostalog postali važan dio obrazovanja i nastavnog procesa. Ovim se radom pokušava prikazati kako se suvremeni filmovi i serije mogu koristiti kao komunikacijsko sredstvo pomoću kojega učenici dobivaju uvid u stvarne i aktualne društvene situacije. Jedan od čimbenika uspješnosti usvajanja gradiva i vođenja dobre nastave izbjegavanje je klasičnog frontalnog rada i pukog prenošenja činjenica te se sve više nastoji koristiti različitim nastavnim metodama koje učenicima omogućavaju uključenost u proces usvajanja gradiva. Stoga ovaj rad prikazuje na koji način gledanje prve epizode suvremene američke serije *Maid* može poslužiti u obradi nastavne teme *Moderna obitelj i obiteljski problemi*. Za potrebe rada i izvođenje nastavnih sati izrađen je nastavni listić s pitanjima koja prate radnju epizode te općenitijim pitanjima koji su bila predviđena za rješavanje nakon gledanja epizode.

Provedeno akcijsko istraživanje propituje učinkovitost korištenja epizode serije i njezine analize u obradi nastavne teme *Moderna obitelj i obiteljski problemi*. Na navedenim su satima učenici mogli sudjelovati u drugačijem obliku rada te pritom usvojiti sociološko znanje koje im pomaže u shvaćanju, objašnjavanju, ali i prepoznavanju aktualnog društvenog problema. Učenici su za vrijeme gledanja i analize navedene epizode kritički promišljali o viđenim zbivanjima te tako imali priliku kritički sagledati i stvarnu situaciju u našem društvu i uvidjeti neke od glavnih problema te predložiti načine njihova rješavanja. Iako je ovaj oblik rada zahtijevao velik angažman učenika u analizi pogledanog sadržaja kao i u raspravama koje su se vodile na posljednjem satu rezultati anketnog upitnika pokazuju zadovoljstvo načinom izvođenja nastavnih sati. Iako su učenici na prvom satu bili nešto rezerviraniji jer im je to ipak bio prvi susret s novom nastavnicom već su tada dobro reagirali i odgovarali na sva postavljena pitanja izražavajući želju da pokažu dotada već usvojeno znanje. Na trećem su satu učenici bili vrlo slobodni u odgovaranju na postavljena pitanja te se nisu ustručavali izraziti svoje mišljenje koje se katkad i razlikovalo od mišljenja ostalih učenika što je poticalo kraće rasprave u kojima su učenici bili vrlo aktivni i opširno argumentirali zašto su određenog stava. Na posljednjem satu u nastavu su se uključili i povučeniji učenici te također

argumentirali. U evaluaciji nastavne metode korištenjem anketnog upitnika na kraju trećeg nastavnog sata učenici su navodili da im korištenje odabrane nastavne metode nastavu čini zanimljivijom te da im analiza i rad pomoću primjera iz pogledane epizode pomaže u boljem razumijevanju nastavnog sadržaja.

Cilj ovog istraživanja bio je unaprijediti i obogatiti nastavu sociologije korištenjem drugačijeg pristupa nastavi te zaključujem da se nastavnici sociologije mogu koristiti ovom nastavnom metodom kako bi potaknuli kritičko razmišljanje učenika te kako bi potaknuli njihovo usmeno izražavanje i iznošenje vlastitog mišljenja i uključivanje u proces nastave. Primjenom ove nastavne metode nastavnici učenicima prikazuju kako sociologiji pristupiti na zanimljiv način, ali i kako su sociološka znanja itekako primjenjiva u raznim stvarnim životnim situacijama. Osim toga primjena ove nastavne metode poučava i kako raznim sadržajima pristupiti kritički i uvidjeti dublju problematiku. S obzirom da je problem obiteljskog nasilja prisutan i aktualan u svim društvima te jedna od čestih tema raznih filmova i serija smatram da se nastavnici sociologije mogu koristiti sličnim materijalima kako bi učenicima približili aktualne društvene probleme te im pomogli u shvaćanju ozbiljnosti raznih društvenih odnosa.

12. Literatura

- Bergsen, A. (2016). How to Sociologically Read the Movie. *The Sociological Quarterly*, 57 (4), 585-596. URL: https://www.researchgate.net/publication/305459043_How_to_Sociologically_Read_a_Movie_How_to_Sociologically_Read_a_Movie (21. 4. 2024.)
- Boeckmann, K. B. (2010) Aktionsforschung im Unterricht - Wie Lehrende den eigenen Unterricht erforschen und dabei weiterentwickeln können. U: Boeckmann, K. B., FeiglBogenreiter, E., Reininger-Stressler, D. (ur.) *Forschendes Lehren – Aktionsforschung im Fremdsprachenunterricht*. Wien: Verband Österreichischer Volkshochschulen.
- Bognar, B. (2006). AKCIJSKA ISTRAŽIVANJA U ŠKOLI. *Odgojne znanosti*, 8 (1(11)), 209-228. URL: <https://hrcak.srce.hr/2618> (15. 4. 2024.)
- Bognar L., Matijević M. (2005). *Didaktika*. Zagreb: Školska knjiga.
- Bognar, L. (2000). Kvalitativni pristup istraživanju odgojno-obrazovnog procesa. U: Kramar, M., Duh, M. (ur.) *Didaktični in metodični vidiki nadaljnega razvoja izobraževanja*. Maribor: Univerza u Mariboru, Pedagoška fakulteta. URL: https://ladislavbognar.net/sites/default/files/Istra%20odgobr_procesa.pdf (6. 4. 2024.)
- Bošnjak, Z. (2013). Percepcija obrazovnih ishoda srednjoškolske nastave sociologije u Hrvatskoj. *Revija za sociologiju*, 43 (3), 223-249. URL: <https://doi.org/10.5613/rzs.43.3.2> (12. 4. 2024.)
- Bošnjak, Z., Paštar, Z., Vukelić, A. (2020). *Sociologija – udžbenik za srednje škole*. Zagreb: Profil Klett.
- Buchberger, I. (2012). *Kritičko mišljenje : priručnik kritičkog mišljenja, slušanja, čitanja i pisanja*. Rijeka: Udruga za razvoj visokoga školstva Universitas. URL: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:186:319004> (6. 5. 2024.)
- Cindrić, M., Miljković, D., Strugar, V. (2016). *Didaktika i kurikulum*. Zagreb: IEP.
- Dowd, J. (1999). Waiting for Louis Prima: On the Possibility of a Sociology of Film. *Teaching Sociology*, 27, 324-342. URL: https://www.researchgate.net/publication/271790216_Waiting_for_Louis_Prima_On_the_Possibility_of_a_Sociology_of_Film (18. 4. 2024.)
- Europska komisija (2004). *Obrazovanje i izobrazba 2010: Ključne kompetencije za cjeloživotno učenje: Europski referentni okvir*. URL: <http://www.azoo.hr/tekst/europski-referentniokvir-kljucnih-kompetencija-za-cjelozivotno-ucenje/518> (5. 1. 2024.)
- Facione, P. A. (1990). Critical thinking: A statement of expert consensus for purposes of educational assessment and instruction—The Delphi report. Millbrae, CA: California Academic Press. URL: https://www.researchgate.net/profile/Peter_Facione/publication/242279575_Critical_Thinking_A_Statement_of_Expert_Consensus_for_Purposes_of_Edu (5. 5. 2024.)
- Fawole, Olufunmilayo I. (2008). Economic Violence To Women and Girls - Is It Receiving the Necessary Attention? *Trauma, Violence, & Abuse*, 9(3): 167-177.

- URL:https://www.researchgate.net/publication/5354240_Economic_Violence_To_Women_and_Girls (30.6.2024.)
- Galić, B. (2002). Moć i rod. *Revija za sociologiju*, 33 (3-4), 225-238. URL: <https://hrcak.srce.hr/25905> (39.6.2024.)
- Grozđanić, V., Škorić, M. i Vinja, I. (2010). Nasilje u obitelji u svjetlu promjena Kaznenog zakona. *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, 17 (2), 669-698. URL: <https://hrcak.srce.hr/87078> (21. 4. 2024.)
- Jelavić, F. (1998). *Didaktika*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Jelavić, F. (2003). Nastavna metoda u odgojno-obrazovnom procesu. *Kateheza*, 25 (4), 277-287. URL: <https://hrcak.srce.hr/113856> (21. 4. 2024.)
- Jemrić Ostojić, I., Skledar Matijević, A. (2009). Uporaba filma kao nastavnog pomagala u učenju stranog jezika. U: M. Jurina, V. Morović, N. Skledar i S. Vojnović (ur.), *Zbornik radova. Visoka škola za poslovanja i upravljanje «B. A. Krčelić. Zaprešić*. URL: https://bib.irb.hr/datoteka/783994.uporaba_filma_kao_nastavnog_pomagala_3.pdf (14. 4. 2023.)
- Klasnić, K. (2011). Ekonomsko nasilje nad ženama u intimnim vezama u hrvatskom društvu - konceptualne pretpostavke. *Socijalna ekologija*, 20 (3), 335-356. URL: <https://hrcak.srce.hr/75365> (29.6.2024.)
- Koprivnjak, M. (2017). *Svrha i ciljevi srednjoškolske nastave sociologije iz perspektive nastavnika* (diplomski rad). URL: <https://core.ac.uk/reader/299374470> (21. 4. 2024.)
- Lamot, M. (2013). Gimnazija - priprema za sveučilište. *Metodički ogledi*, 20 (1), 85-99. URL: <https://hrcak.srce.hr/109504>. (15. 4. 2024.)
- Livingston, K. (2004). Viewing Popular Films about Mental Illness through a Sociological Lens. *Teaching Sociology*, 32(1), 119–128. URL: <http://www.jstor.org/stable/3211352> (15. 4. 2024.)
- Maid (2021). Molly Smith Metzler. Netflix. URL: <https://www.netflix.com/hr-en/title/81166770> (15. 2. 2024.)
- Mašić, T. (2020). *Korištenje dokumentarnih filmskih materijala u nastavi sociologije: metodička obrada kratkog dokumentarnog filma Black Sheep* (Diplomski rad). URL: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:334723> (15. 4. 2024.)
- Mihalic, Sharon (2007). Social learning theory and family violence. U: Jackson, Nicky Ali (ur.): *Encyclopedia of Domestic Violence*. New York i London: Routledge.
- Ministarstvo pravosuđa i uprave. (2023). *Izješću o radu Povjerenstva za praćenje, unaprjeđenje rada tijela kaznenog i prekršajnog postupka te izvršavanja sankcija vezanih za zaštitu od nasilja u obitelji za 2022. godinu*. URL: <https://mpu.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Strategije,%20planovi,%20izvje%C5%A1%C4%87a/Izvje%C5%A1%C4%87e%20o%20radu%20Povjerenstva%20za%202022.%20godinu..pdf> (21. 4. 2024.)
- Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku (2018). *Priručnik sa smjernicama za medijsko izvještavanje o nasilju u obitelj*. URL: <https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/MDOMSP%20dokumenti/PRI>

[RUCNIK%20SA%20SMJERNICAMA%20ZA%20MEDIJSKO%20IZVJESTA
VANJE%20O%20%20NASILJU%20U%20OBITELJI.pdf](#) (21. 4. 2024.)

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa (2011). *Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje*. URL: http://mzos.hr/datoteke/Nacionalni_okvirni_kurikulum.pdf (15. 4. 2024.)

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa (2017). *Okvir nacionalnog kurikuluma*. URL: <https://mzo.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Obrazovanje/NacionalniKurikul um/NacionalniKurikulumi/Okvir%20nacionalnoga%20kurikuluma.pdf> (5. 5. 2024.)

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa (2019). *Kurikulum nastavnog predmeta Sociologija za gimnazije*. URL: <https://mzo.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Publikacije/Predmetni/Kurikul um%20nastavnog%20predmeta%20Sociologija%20za%20gimnazije.pdf> (15. 4. 2024.)

Moskovich, Y., Sharf, S. (2012). Using Films as a Tool for Active Learning in Teaching Sociology. *The Journal of Effective Teaching*, 12 (1), 53-63. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1092141.pdf> (15. 4. 2024.)

Müller, K., Gartmeier, M., Prenzel, M. (2013). Kompetenzorientierter Unterricht im Kontext nationaler Bildungsstandards. *Bildung und Erziehung*, 66 (2), 127-144. URL: <https://www.vr-elibrary.de/toc/bue/66/2> (15. 4. 2024.)

Palekčić, M. (2014). Kompetencije i nastava: obrazovno-politička i pedagojska teorijska perspektiva. *Pedagojska istraživanja*, 11 (1), 7-24. URL: <https://hrcak.srce.hr/139583>. (15. 4. 2024.)

Strmečki Marković, S. (2005). Igrani film u nastavu jezičnih vježbi u sklopu studija germanistike u Zagrebu. *Strani jezici*, 34 (1), 59 – 68. URL: https://stranijezici.ffzg.unizg.hr/wp-content/uploads/2020/03/SJ_34_1_5.pdf (21. 4. 2024.)

Sullivan, Anne i Kuehnle, Kristen (2007). Cycle of Violence. U: Jackson, Nicky Ali (ur.): *Encyclopedia of Domestic Violence*. New York i London: Routledge.

Sunara-Jozek, D. (2022). Izvještavanje o slučaju obiteljskoga nasilja u hrvatskim nacionalnim i regionalnim novinama (studija slučaja). *Suvremene teme*, 13 (1), 141-159. URL: <https://doi.org/10.46917/st.13.1.7> (21. 4. 2024.)

Svjetska zdravstvena organizacija (2002). *World report on violence and health*. URL: <https://www.who.int/publications/i/item/9241545615> (18. 3. 2024.)

Škorić, M. (2018). Obiteljsko nasilje u praksi Europskog suda za ljudska prava s posebnim osvrtom na presude protiv Republike Hrvatske. *Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu*, 25 (2), 387-415. URL: <https://hrcak.srce.hr/218954> (16.01.2024.)

Terhart, E. (2001). *Metode poučavanja i učenja: uvod u probleme metodičke organizacije poučavanja i učenja*. Zagreb: Educa.

Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske (2014). *Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji*. URL: <https://ravnopravnost.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/images/pdf/Publikacija%2>

0Konvencija%20Vije%C4%87a%20Europe%20o%20spre%C4%8Davanju%20i%20borbi%20protiv%20nasilja%20nad%20%C5%BEenama%20i%20nasilja%20u%20obitelji.pdf (21. 4. 2024.)

Zakon o pravobranitelju za djecu. NN 73/17. URL: <https://www.zakon.hr/z/264/Zakon-o-pravobranitelju-za-djecu> (21. 4. 2024.)

Zakon o ravnopravnosti spolova. NN 82/08, 69/17. URL: <https://www.zakon.hr/z/388/Zakon-o-ravnopravnosti-spolova> (21. 4. 2024.)

Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji. NN 70/17, 126/19, 84/21, 114/22, 36/24. URL: <https://www.zakon.hr/z/81/Zakon-o-za%C5%A1titi-od-nasilja-u-obitelji> (21. 4. 2024.)

Žilić, M. i Janković, J. (2016). Nasilje. *Socijalne teme*, 1 (3), 67-87. URL: <https://hrcak.srce.hr/176988> (20. 4. 2024.)

13. Prilozi

13.1 Nastavni listić

ZA VRIJEME GLEDANJA VIDEOMATERIJALA:

1. Kako biste definirali temu pogledane epizode?

---

2. Koji je razlog zbog kojega Alex odlazi s kćeri?

---

3. S kojim se problemima suočava Alex nakon odlaska od nasilnog muža?

---

4. Kakav je odnos okoline prema žrtvi nasilja?

---

5. Koji se oblici nasilja javljaju u ovom slučaju?

---

6. Koja su prava uskraćena žrtvi nasilja u obitelji?

---

7. Kako se ponaša Sean? Opravdava li svoje ponašanje? Kako?

---

8. Možemo li u epizodi vidjeti primjer diskriminacije?

NAKON GLEDANJA VIDEOMATERIJALA

1. Koji su sve čimbenici koji (često) vode do obiteljskog nasilja?

---

2. Je li nasilje u obitelji povezano s odgojem? Na koji način?

---

3. Na koji način kao društvo možemo pridonijeti smanjenju obiteljskog nasilja?

---

4. Kakva je po vašem mišljenju situacija u Hrvatskoj?

---

5. Jesmo li kao društvo dovoljno upoznati s problemom obiteljskog nasilja?

---

6. Kakav je odnos institucija prema žrtvama obiteljskog nasilja?

---

7. Koje promjene danas doprinose rastu nasilja u obitelji, a koje promjene sprječavaju nasilje u obitelji?

13.2 Anketni upitnik

Anketni upitnik

Poštovane učenice, poštovani učenici!

Molim Vas da ispunite anketni upitnik kako biste mi pomogli u izradi diplomskog rada pod nazivom *Didaktizacija serije „Maid“ u sklopu obrade nastavne teme „Moderna obitelj i obiteljski problemi“*. Ispunjavanje anketnog upitnika u potpunosti je anonimno i dobrovoljno. Dobiveni podaci biti će korišteni samo u svrhu istraživanja, a u diplomskom će radu biti grupno analizirani.

Prvi dio anketnog upitnika

U sljedećim tvrdnjama molim Vas da zaokružite broj koji označava stupanj slaganja sa svakom od navedenih tvrdnji. Brojevi simboliziraju:

1 – uopće se ne slažem

2 – ne slažem se

3 – niti se slažem niti ne slažem

4 – slažem se

5 – u potpunosti se slažem

Obrada nastavne lekcije iz sociologije koristeći epizodu serije kao dopunu udžbeniku čini mi nastavu zanimljivijom.

1   2   3   4   5

Rad sa primjerima iz prikazane epizode kod mene povećava interes za usvajanje školskog gradiva.

1   2   3   4   5

Primjeri iz prikazane epizode serije pomažu mi razumjeti sociološke pojmove vezane uz obitelj i obiteljsko nasilje.

1   2   3   4   5

Analiza pogledane epizode pomaže mi u shvaćanju ozbiljnosti problema obiteljskog nasilja.

1   2   3   4   5

Analiza pogledane epizode pomaže mi prepoznati različite oblike (obiteljskog) nasilja.

1   2   3   4   5

Drugi dio anketnog upitnika

Odgovorite na sljedeća pitanja:

a) Što ti se svidjelo u analizi epizode serije?

---

b) Što ti se nije svidjelo u analizi epizode serije?

Hvala vam na pomoći

13.3 Zamolba mentora

Zamolba mentora

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet

Odsjek za sociologiju

Poštovana,

molimo Vas da odobrite provođenje istraživanja Marini Rajkovača, studentici sociologije na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, za potrebe izrade diplomskog rada pod nazivom *Didaktizacija serije „Maid“ u sklopu obrade nastavne teme „Moderna obitelj i obiteljski problemi“*, pod mentorstvom dr. sc. Zvonimira Bošnjaka, pred. s Odsjeka za sociologiju.

Cilj ovog diplomskog rada je pokazati kako korištenjem audiovizualnih materijala unaprijediti nastavu sociologije. U diplomskom bi se radu didaktizirala prva epizoda američke serije „Maid“ u sklopu obrade teme obiteljskog nasilja. Tema obiteljskog nasilja vrlo je važna u nastavi sociologije kako bismo učenicima približili složenost i osvijestili ih o ozbiljnosti problema. Osim toga tema (obiteljskog) nasilja učenicima je zanimljiva jer se lako povezuje sa stvarnim životnim situacijama, a posebno filmovima i serijama kojima su mladi izloženi i koje prate te bi stoga gledanje i analiziranje epizode aktualne serije učenicima moglo biti posebno zanimljivo. Tema obiteljskog nasilja lako se povezuje i s ostalim sociološkim konceptima i pojmovima ranije obrađenima na nastavi čemu bismo u nastavi svakako trebali težiti. Prva epizoda serije „Maid“ odabrana je u dogovoru s mentorom diplomskog rada, dr.sc. Zvonimirom Bošnjakom, pred. te je primjerena uzrastu učenika 3. razreda srednje škole i ne uključuje sadržaje koji bi učenicima bili posebno uznemiravajući.

Istraživanje obuhvaća tri nastavna sata Sociologije u kojima bi učenici naučili osnovne pojmove vezane uz modernu obitelj i obiteljske probleme s naglaskom na obiteljsko nasilje, rješavali radni listić i u vođenoj raspravi razgovarali o pitanju obiteljskog nasilja te bi na kraju trećeg nastavnog sata ispunili anketni upitnik o svom zadovoljstvu i dojmovima obrade nastavne lekcije uz pomoć ovakve upotrebe videomaterijala.

Nastavni sati bili bi održani u sklopu redovite nastave profesorice Zlate Paštar koja bi nadzirala izvedbu istraživanja i rad učenika.

Učenici bi prije provedbe istraživanja bili upoznati s ciljem, predmetom te načinom provedbe istraživanja, kao i svojim pravom da u svakom trenutku mogu povući svoj pristanak i time odustati od daljnjeg sudjelovanja u istraživanju. Od učenika bi se prije početka istraživanja zatražio pismeni informirani pristanak.

U sklopu ovog istraživanja neće se analizirati rad nastavnika, drugih odgojno-obrazovnih djelatnika niti odgojno-obrazovne metode koje se u Vašoj školi koriste. Povjerenstvo Odsjeka za sociologiju za prosudbu etičnosti istraživanja odobrilo je korištenje gore navedenih istraživačkih metoda.

S poštovanjem,
dr. sc. Zvonimir Bošnjak, pred.

13.4 Suglasnost ravnateljice

SUGLASNOST RAVNATELJICE

Vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam suglasna s time da Marina Rajkovača, studentica sociologije na Filozofskim fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, za potrebe izrade diplomskog rada pod nazivom *Didaktizacija serije „Maid“ u sklopu obrade nastavne teme „Moderna obitelj i obiteljski problemi* pod mentorstvom dr. sc. Zvonimira Bošnjaka, pred. s Odsjeka za sociologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu provede istraživanje u [redacted] gimnaziji u Zagrebu. Također potvrđujem i da sam upoznata s ciljem, predmetom i načinom provedbe ovog istraživanja, kao i s time da je istraživačica dužna pridržavati se pravila etičnosti istraživanja te štiti tajnost podataka učenika uključenih u istraživanje.

U Zagrebu, 8.3.2024.

(potpis ravnateljice)

13.5 Pozivni tekst učenicima

Poštovani učenici!

Studentica sociologije na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu Marina Rajkovača provodi istraživanje u svrhu izrade diplomskog rada na temu *Didaktizacija serije „Maid“ u sklopu obrade nastavne teme „Moderna obitelj i obiteljski problemi*.

Cilj ovog istraživanja je pokazati kako korištenjem audiovizualnih materijala unaprijediti nastavu sociologije. Mentor ovog diplomskog rada je dr. sc. Zvonimir Bošnjak, pred. s Odsjeka za sociologiju.

Istraživanje obuhvaća tri nastavna sata Sociologije na kojima biste se bavili temom obiteljskog nasilja, pogledali prvu epizodu serije „Maid“ te rješavali nastavni listić s pitanjima vezanim uz sadržaj serije koji bi potom analizirali. Na kraju trećeg nastavnog sata ispunili biste anketni upitnik o vašem zadovoljstvu i dojmovima obrade nastavne lekcije uz pomoć ovakve upotrebe videomaterijala.

Studentica Marina Rajkovača srdačno vas moli da joj svojim sudjelovanjem u istraživanju pomognete u izradi njenog diplomskog rada. Vaše je sudjelovanje u istraživanju u potpunosti anonimno i dobrovoljno. U bilo kojem trenutku istraživanja možete povući svoj pristanak te će time vaš nastavni rad biti izuzet iz konačne analize podataka. Svi podaci biti će korišteni samo u svrhu ovog istraživanja i biti će grupno analizirani. Nigdje neće biti navođeni vaši pojedinačni odgovori ili podaci koji bi bili identificirajući. Svi podaci dobiveni istraživanjem biti će poznati samo studentici Marini Rajkovača i njenom mentoru.

Ravnateljica vaše škole odobrila je provedbu ovog istraživanja, a Povjerenstvo Odsjeka za sociologiju za prosudbu etičnosti istraživanja izdalo je odobrenje za korištenje opisanih istraživačkih metoda.

Ukoliko imate dodatnih pitanja, možete kontaktirati studenticu Marinu Rajkovača putem elektroničke pošte (mrajkovaca54@gmail.com), a možete se obratiti i mentoru diplomskog rada dr. sc. Zvonimiru Bošnjaku (zvonimir.bosnjak@skole.hr).

13.6 Informirani pristanak učenika

INFORMIRANI PRISTANAK UČENIKA

Potvrđujem da sam upoznat/a s ciljem, predmetom te načinom provedbe istraživanja pod vodstvom studentice sociologije Marine Rajkovača na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu koje se vrši za potrebe izrade diplomskog rada pod nazivom *Didaktizacija serije „Maid“ u sklopu obrade nastavne teme „Moderna obitelj i obiteljski problemi“*. Potvrđujem da sam upoznat/a sa svojim pravom da u bilo kojem trenutku mogu povući svoj pristanak te odustati od daljnjeg sudjelovanja u istraživanju.

Molim, zaokruži DA ako pristaješ sudjelovati u istraživanju, ili NE ukoliko ne želiš sudjelovati.

DA

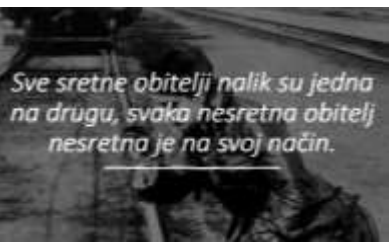
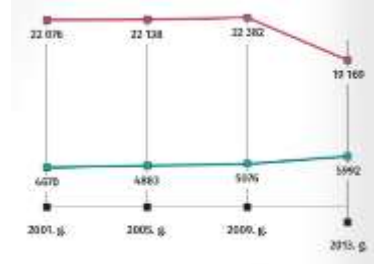
NE

U Zagrebu, _____

_____

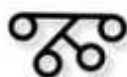
(vlastoručni potpis)

13.7 Powerpoint prezentacija

Slajd 1	Slajd 2	Slajd 3														
Slajd 4	Slajd 5	Slajd 6														
Slajd 7	Slajd 8	Slajd 9														
Slajd 10	Slajd 11															
<i>Sve sretnje obitelji nalik su jedna na drugu, svaka nesretna obitelj nesretna je na svoj način.</i>	<table border="1" data-bbox="592 1487 967 1749"> <thead> <tr> <th>Year</th> <th>Top Line Value</th> <th>Bottom Line Value</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2001. g.</td> <td>22 076</td> <td>6270</td> </tr> <tr> <td>2005. g.</td> <td>22 128</td> <td>4883</td> </tr> <tr> <td>2009. g.</td> <td>22 302</td> <td>5076</td> </tr> <tr> <td>2015. g.</td> <td>19 169</td> <td>5992</td> </tr> </tbody> </table>	Year	Top Line Value	Bottom Line Value	2001. g.	22 076	6270	2005. g.	22 128	4883	2009. g.	22 302	5076	2015. g.	19 169	5992
Year	Top Line Value	Bottom Line Value														
2001. g.	22 076	6270														
2005. g.	22 128	4883														
2009. g.	22 302	5076														
2015. g.	19 169	5992														

13.8 Mišljenje Povjerenstva Odsjeka za sociologiju za prosudbu etičnosti istraživanja

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za sociologiju
Ivana Lučića 3
10000 Zagreb

University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences
Department of Sociology
Ivana Lučića 3
10000 Zagreb, Croatia

Tel./Phone: +385 (0)1 4092007; Fax: +385 (0)1 4092007; 4092879; URL: <http://www.ffzg.unizg.hr/socio>

Datum/Date: 18/12/2023

Broj odluke/Reference Number: 07-2023/2024

MIŠLJENJE

Povjerenstva Odsjeka za sociologiju za prosudbu etičnosti istraživanja

Naziv istraživanja: Didaktizacija serije „Maid“ u sklopu obrade nastavne teme „Moderna obitelj i obiteljski problemi“

Voditelj/ica istraživanja: Marina Rajkovača

Autori istraživanja: Marina Rajkovača

Povjerenstvo je mišljenja da je predloženo istraživanje u skladu s važećim etičkim normama.

STATEMENT

Research Ethics Committee of the Department of Sociology

Project Title: Didacticization of the Series „Maid“ in Teaching the Topic „Modern Family and Family Problems“

Principal Investigator: Marina Rajkovača

Author(s): Marina Rajkovača

The Committee agrees that the proposed research project is in accordance with current ethical standards.

Doc. dr. sc. Goran Koletić
Predsjednik Povjerenstva/Chairman

14. Sažetak

U ovome se radu govori o upotrebi videomaterijala, konkretno uvodne epizode suvremene serije *Maid*, na srednjoškolskoj nastavi Sociologije. Cilj je rada ispitati učinkovitost nastavne metode analize pogledanog sadržaja prilikom obrade nastavne teme *Moderna obitelj i obiteljski problemi*. Prvi dio rada govori o važnosti srednjoškolske nastave sociologije te donosi kratak pregled nastavnih metoda s naglaskom na vizualne metode. Potom se rad bavi pitanjem obiteljskog nasilja i važnosti bavljenja takvom temom. U nastavku rada opisuje se i evaluira akcijsko istraživanje provedeno u ožujku 2024. na uzorku od 21 učenika. Akcijsko se istraživanje sastojalo od 3 nastavnih sata Sociologije na temu *Moderna obitelj i obiteljski problemi*. Radi evaluacije rezultata istraživačica je nakon svakog nastavnog sata vodila bilješke o održanom satu, a na kraju trećeg nastavnog sata učenici su ispunili anketni upitnik o provedenoj nastavi. Rezultati istraživanja pokazuju da ovakav oblik rada učenicima nastavu čini zanimljivijom te da im olakšava usvajanje apstraktnih socioloških koncepata. Osim toga korištena je nastavna metoda potaknula učenike na uključivanje u nastavu, usmeno iznošenje vlastitih stavova i razmišljanja te kritičko sagledavanje društvenih pojava.

Ključne riječi: *obiteljsko nasilje, vizualna metoda, Maid, nastavne metode*

Summary

This paper discusses the use of video materials in high school Sociology classes, specifically the introductory episode of the modern series *Maid*. The aim of the paper is to examine the effectiveness of the teaching method of analyzing viewed content when addressing the topic of modern family and family issues. The first part of the paper discusses the importance of high school sociology education and provides a brief overview of teaching methods, with an emphasis on visual methods. It then addresses the issue of family violence and the importance of addressing such a topic. The paper proceeds to describe and evaluate action research conducted in March 2024, involving a sample of 21 students. The action research consisted of three sociology classes on the topic of modern family and family issues. To evaluate the results, the researcher took notes after each class, and at the end of the third class, students filled out a questionnaire about the researcher's teaching. The research results indicate that this teaching method makes classes more engaging for students and facilitates their understanding of abstract

sociological concepts. Additionally, the teaching method encouraged students to participate in class, verbally express their own opinions and thoughts, and critically examine social phenomena.

Keywords: family violence, visual method, Maid, teaching methods